

שערי הלכות

קובץ לתורה הלכה והשקפה

יוצא לאור עלידי

תלמידי ישיבת בית שערים

ובית מדרש משנה הלכות גדולות

העורכים:

הרב שמואל טייך, הרב יצחק הערשקאוויטש

שנת ה'תשכ"ט — ברוקלין, ניו יארק

המחיר 1 דאלאר, והמוסיף מוסיפין לו ברכות מן השמים

Published by

Mishne Halachoth Gedoloth Institute

Under the leadership of

Rabbi Menashe Klein

of Ungvar

Dean of Yeshiva Beth Shearim

1578 53rd Street

Brooklyn, NY 11219

לרכוש ספר זה או תקליטור תורני של כל הספרים
עם תוכנית חיפוש ובתבנית צילום, להתקשר:

To purchase printed copies of this volume or a Compact Disk
containing all the volumes in searchable text files & PDF format,
contact:

ארה"ב (888) 498-8642 Toll Free

ניו יורק (718) 851-0806 New York

ארץ ישראל (02) 587-0613 Israel

MishnaHalachos@mail.com

תרומתכם תאפשר לנו להמשיך בהפצת תורה בישראל

Your financial contribution is appreciated as it will help us continue to spread torah
through publishing seforim and making them available on computer.

נא לשלוח תרומתכם החשובה:

Please send your generous donations to:

Machon Mishne Halachos

3301 W. Strathmore Ave.

Baltimore, MD 21215

USA

כל הזכויות שמורות תשס"ד

Copyright © 2004

תוכן הענינים :

- בענין הנחת תפילין לאחד יד . . . . . מרן ראש הישיבה
- בענין לאוין שאין בהם עונש כתי"ק מרן הגה"ק ר' בן ציון בלום חי"ד
- בענין קפץ א' מן המנויין . . . . . מרן ראש הישיבה
- בענין כפי' במצוות . . . . . הרב משה גרשנבוין, ר"מ בישיבה
- בענין שבועת כופר הכל . . . . . הרב אברהם גאלדפינגער, משגיח הישיבה
- בענין אין שבות במקדש . . . . . הרב שמואל טייך, מזכיר פרטי

חברי הכולל :

- בענין יבום ארוסה . . . . . הרב יצחק הערשקאוויטש
- בסוגי' דארוסה לענין אכילת תרומה . . . . . הרב יצחק צבי הכהן ווייס
- בענין אי קנין דרבנן מועיל לדאורייתא . . . . . הרב יוסף דוד וויזניצער
- יו"ט של ר"ה שהל' להנות בשבת . . . . . הרב אברהם ליעבערמאן

תלמידי הישיבה :

- בענין התראת ספק . . . . . שלום אייזנער
- בענין קנין הצר . . . . . חיים אפלדארפער
- בענין שיעור רביעית . . . . . שמואל קליין
- בענין תקפו כהן . . . . . מנחם אהרן שטיינבערג

מחוסר זמן ומקום נציג את שארי הד"ת בקונטרס הבא

נרפס בדפוס "בלשן"

480 SUTTER AVENUE

BROOKLYN, N. Y. 11207

תשובה באיטר יד שהניח תפילין על ימין ואח"כ למד מלאכת הכתיבה בימין אי חוזר ומניח בשמאל כל אדם

ממרן הגאון ר' מנשה קליין שליט"א

ראש הישיבה

למען הרמת קרן התורה אנו מציגים בראש כל חוברת תשובה או ענין הנוגע לתלמידי ישיבה וליראי השם והיות כי דבר מצוי הוא מאד במדינתנו אשר הרבה מהצעירים בקטנותם לא יודעים באיזה יד להניח תפילין מפני ששולטים בב' ידים וכותבים בשמאל כל אדם ואח"כ חוזרים ולומדים לכתוב בימין הצגנו פה תשובה מה שהשיב אדמו"ר מרן ראש הישיבה שליט"א לגאון וצדיק אחד בירושלים עיה"ק תו"א.

במס' מנחות דף ל"ז איפליגו רב אשי ורב נתן מהיכי ילפינן דתפילין בשמאל ר"נ אומר וקשרתם וכתבתם מה כתיבה בימין אף קשירה וכיון דקשירה בימין הנחה בשמאל ורב אשי אמר ידכה כתיב בה"א יד כהה ובתוס' שם ד"ה כתיבה בימין יש להסתפק באדם הכותב בימין ורוב מעשיו בשמאל באיזה מהם מניח והעלו דיש לדמותו לשולט בשתי ידיו ומיהו בסה"ת פסק דידכה דוקא כרב אשי ותלוי בכח היד איזה מהם חלושה וכן נראה דפסק הרא"ש והר"י במרדכי אמנם הטור סי' כ"ז הביא דעת רבינו יחיאל דהכל תלוי בכתיבה ובש"ע הביא הב"ב ב' הדעות ולא הכריע לכאורה והרמ"א כתב דנוהגין דכתיבה הוא עיקר שאף בעושה כל מעשיו בשמאלו וכותב בימין או להיפוך בתר כתיבה אזלינן ושכן דעת המחבר והב"ח חלק על הש"ע והגמ"א כהחכם עשה פשר בין הב"ח והש"ע ובשו"ת משכנות יעקב העלה כסמ"ק וש"ע.

אלא דכהדר"ג העיר ממ"ב סי' כ"ז דאם אינו יכול לעשות מלאכתו באופן שיהיה בימין ובשמאלו לא מקרי שולט בשתי ידיו ויפה העיר וכן משמע לכאורה מפרש"י מנחות ל"ז דפירש שולט בשתי ידיו היינו שכת שתייהן שוה ובענייני הבאתי רא"י לזה מגמ'

ליל ששי ח' לחדש שמרבינ בשמחה התשכ"ח ברוקלין נ"י יצו"א.

כבוד ידי"נ רב האי גאון צדיק תמים קופה של בשמים קולע אל השערה מתון ומסיע שמעתתא אליבא דהלכתא ובשתיים עלתה לו זקן יושב באהלה של תורה וכו' כקה"ג מוה"ר וכו' בירושלים עיה"ק תו"א. אחדשכ"ג. באהבה נאמנה.

ובדברי תורה ששדר לן מר לכבדני באחד שהי' רגיל להניח תפילין על ימין כל אדם שהוא שמאלו אחר שהוא איטר יד כמבואר בגמ' מנחות ל"ז ופעם בא לבית כ"ג וכתב בידו הימנים ושאלו כ"ג אם כן למה מניח תפילין בימין כל אדם והשיב דבעת שהתחיל להניח תפילין היה כותב רק בשמאלו ורק אח"כ הרגיל עצמו לכתוב גם בימינו ומ"מ עדיין הוא נח לו וכתב ידו של שמאלו מהודרת משל ימינו וכ"ג אמר לו שיניח מכאן ולהבא התפילין בשמאל כל אדם כיון שהוא כותב בימינו וצוהו לשאול לפני מורי הוראה בירושלים וכן הורו לו בפשיטות. והנה כ"ג לא רצה אלא לכבדני בדבריו היקרים ובפסקו הנאמר בצדק ולא להוסיף על דבריו באתי כי מה לתבן את הבר אלא כדי שלא אהי' כעונה על כל אתעלס קצת באהבים של תורה.

וליכא כהה ולכן מניח בשמאל כל אדם מאחר דתרווייהו שוין אבל היכא דהימין הוא כהה באמת וזה במקום דהימין נחלשה יותר מהשמאל כה"ג הכ"ג מניח בימין כל אדם שהוא כהה ידיה ואין זה בכלל שולט בשתי ידיו.

איברא דלפי שיטת הגאון ז"ל תגדיל התמה הא דאמרו שם בגמ' מנחות ת"ר איטר מניח תפילין בימינו שהוא שמאלו של כל אדם ופריך והתניא מניח בשמאלו שהוא שמאלו של כל אדם ואמר אביי כי תניא ההיא בשולט בשתי ידיו ולפי פירוש השו"מ דשולט בשתי ידיו היינו שהימין הוא כהה א"כ הוה ליה ברייתא זו תיובתא לרב אשי שם מיניה וביה והאיך יפרש הברייתא ואמאי לא פריך ליה מינה תיובתא דמבואר דלא אזלי בתר ידך יד כהה אלא פשוט דאין מכאן ראי' וזה ברור בס"ד ודברי השו"מ צ"ע לפענ"ד.

עוד העיר כ"ג דהכא לא היתה הכתיבה שלו בימין מתולדה אלא שלאח"כ הרגיל עצמו לכתוב גם בימין וגם כי אכתי אין כתיבתו מהודר בשל ימין כבשל שמאל הערה גדולה הוא דכבר כללו כן לחלק דהיכא דלא הוה הכתיבה מתולדה אלא מרגילות אפשר דכה"ג לא מקרי כותב בימינו דניזול בתריה והגם שהדג"מ העלה דעכ"פ היכא דהרגילות בא לו בידי שמים הוה כמו מתולדה השו"מ הנ"ל הרבה להשיב עליו גם בזה וגם כי בדין אפילו נניח הדגול מרובה הרי הכא הוא בעצמו הרגיל לכתוב בימין ולא הכריחו מן השמים ועיין מג"א סק"ט שם.

ומיהו לענין דינא כיון דבעלי ש"ע פסקו כסמ"ק נראה דאפילו רק הרגיל עצמו בכתיבה נמי דינא הכי ואף שעדיין כותב גם בשמאל ואפילו כתיבתו מהודרת מבימין לשיטת

בכורות דף מ"ה ע"ב תנו רבנן איטר בין ביד בין ברגל פסול השולט בשתי ידיו רבי פוסל וחכמים מכשירים מר סבר כחישותא אתחלא בימין ומר סבר בריותא אתחלא בשמאל ופרה"מ מר סבר רבי דפוסל כחישותא אתחלא ליה בימין שהרי אין כחה יתר משמאל והוי מום והנה מדדייק לומר אין כחה יותר משמאל ולא כתב שהרי כחה פחות משמאל מבואר דתרווייהו עכ"פ כהרדי גינהו וזה הוא הנקרא שולט בשתי ידיו.

ומכאן תמהתי אגאון בשו"מ מה"ת ח"ג סי' קכ"ג שיצא להכריח בדבר חדש דהלכה כדברי הסמ"ק מש"ס בכורות הנ"ל ופי' דמה שאמרו כחושותא אתחלא ליה בימין היינו שנכחשה הימין יותר מהשמאל ובר"י יותא בשמאל היינו שהשמאל נתחדש לו בריות יותר משל ימין עד שימין ידיה יש בה תשות יותר מהשמאל ולפי' הקשה דאיך אמרו במנחות ל"ז בשולט בשתי ידיו דמניח בשמאל כל אדם לשיטת הפוסקים כרב אשי הא אנן בעינן יד כהה במציאות והרי ידו הימין כהה הוא והוא קושיא נפלאה דהרי הימין של כל האדם כהה הוא אצלו ומזה יצא לומר דמכאן ראי' ברורה לשיטת הפוסקים דס"ל דקי"ל כר"ג דיליף מוקשרתם וכתבתם וכתיבה בימין וכתב דזה ברור כשמש.

ולאחר הסליחה מכ"ג לדעתי אפילו קצת ראי' ליכא דפשוט דמה שאמרו חכמים בכורות הנ"ל בריותא אתחלא בשמאל אין הפירוש כמו שהבין הגאון ז"ל שהברייתא יותר מהימין דא"כ אין זה שולט בשתי ידיו אלא פירושו בריותא אתחיל בשמאל והשוה כחו לשל ימין וכמו שפי' רגמ"ה ורש"י במנחות הנ"ל וכיון שכן אין מכאן ראי' ולא תקשה ממנחות בשולט בשתי ידיו דמניח בשמאל כל אדם הא אנן בעינן יד כהה דמאחר דתרווייהו שוין

ולכן כל שכותב בשתי ידיו מקרי שולט בשתי ידיו אף דשאר מלאכות כולן עושה בשמאלו לא מעלה ולא מוריד לענין תפילין שתלוי בכתיבה ולכן מה שאמרו השולט בשתי ידיו מניח בשמאל כל אדם אכתיבה אמרו ולא אשאר מלאכות ואפילו הרגיל לזה בתר לידה אלא דלפי טעם זה הי' צריך עכ"פ שיכתוב בימין כמו בשמאל דאל"כ לא מקרי שולט בשתי ידיו שהרי שולט ביד שמאל יותר מבימין וא"כ בריותא דשמאל גדול משל ימין. וצ"ל דכיון דקיי"ל דאולינן בתר כתיבה א"כ לא דרשינן כהה כלל וממילא אין נפ"מ בכהה אלא כל ששולט בשתי ידיו סגי לענין תפילין ולא דמי לשולט בשתי ידיו דבכורות דהתם יש נפ"מ בין כהה לתרווייהו שוין אבל לענין תפילין כל שכותב בשתייהן אפילו כותב אחד יותר טוב מבשני מ"מ שולט בשתי ידיו מקרי שהרי אפילו עושה כל מלאכות בשמאלו וודאי ימינו כהה הוא מ"מ לא חיישינן לה כל שכותב בה גם כן א"כ שמעינן מינה דלענין כתיבה לא נפ"מ בכהה או לא א"כ אין נפ"מ ג"כ כשכתב בשמאלו יותר מהודר מבימינו מ"מ מקרי שולט בשתי ידיו ודו"ק כי זה לפענ"ד סברא ישרה כנ"ל.

ומכאן צל"ע אשר"ת צ"צ החדשות סי' י"ב אות ג' ד"ה אבל שכתב דלא מצינו לא בתוס' ולא במרדכי שיאמרו דהו"ל כשולט בשתי ידיו אם כותב גם בשמאלו כמו בימינו ורוב מעשיו בשמאלו שלא אמרו כן אלא בכותב בימינו לבד ושאר כל מעשיו בשמאלו משא"כ הכא אף דמצד הכתיבה ה"ל שולט בשתי ידיו מ"מ כיון שנתוסף ע"ז כח המעשה בשמאל לבד י"ל דחשיב איטר אף להתוס' ואביו של ר' אלחנן במרדכי וגם בש"ע לא נזכר דין זה כלל כ"א במג"א סק"י מבואר דאפילו בכה"ג יש להניח על שמאל

הסמ"ק מניח בשמאל כל אדם ודקדקתי כן מלשון הסמ"ק והגהת רבינו פרץ שם במצוה קנ"ז וז"ל שם. ואדם השולט בשתי ידיו מניח ביד שמאל כדרך כל אדם אבל אדם השולט בשמאלו בכל דבר מניח תפילין בימינו אבל אם הוא שולט גם בימינו בכתיבה הוי כמו שולט בשתי ידיו ומניח בשמאל ע"ש והנה מדדייק לכתוב אבל אם הוא שולט גם בימינו ולא כתב אבל אם הוא כותב בימינו או אבל אם הוא שולט בימינו בכתיבה דאז היתה משמע דהכתיבה הוא רק בימינו אבל עכשיו שכתב אלא ששולט גם בימינו בכתיבה משמע דבשמאלו כ"ש שהוא שולט בכתיבה גם כן אלא ששולט גם בימינו בכתיבה ואפ"ה קרי ליה שולט בשתי ידיו אלא דאכתי לא מוכרח מינייה אלא דשולט כן מתולדה אבל לא כשהרגיל כן בתר לידה אבל בהג' סמ"ק שהוא רבינו פרץ מבואר גם הא וז"ל :

ולכך הי' אומר מורי רבינו יחיאל דאדם שהוא אטר יד ימינו שירגיל עצמו לכתוב גם בימין ואז יניח בשמאל עצמו דעיקר תלוי בכתיבה וכו' והרי שכתב מפורש דלאו דוקא שכותב כן מתולדה ולא זה שהרגיל עצמו מעצמו אלא שצוהו להרגיל עצמו לכתחלה לכתוב בימין ואז מניח בשמאל ומדכתב ירגיל עצמו לכתוב גם בימין ולא כתב ירגיל עצמו לכתוב בימין משמע דלאו דוקא בימין ולא בשמאל אלא בימין וה"ה בשמאל כלומר שיכתוב בשתי ידיו וזה שאמר גם בימין ואפ"ה מניח בשמאל כל אדם וזה ברור בס"ד ועיין בביאור הגאון ר' מרדכי בנעט על המרדכי.

וקצת הי' נראה טעם רבינו יחיאל וסמ"ק דס"ל כיון דבתפילין עיקר תלוי בכתיבה מדכתיב וקשרתם וכתבתם א"כ דין שולט בשתי ידיו נמי תולה בכתיבה ולא בשאר מלאכות

בענין דלאו שאין בהם עונש חמירי מלאוין שלוקין עליהם

מכתב"ק מרן הגה"ק ר' ברוצין בלוחם הי"ד

אבד"ק בערעטיופאלא

קקש"ת מו"ה יוסף אלימלך כהנא שליט"א אבדקה"י אונגוואר יצ"ו.

הן שלשום הגיע לידי גי"ה ואני חוזר עוד על הראשונות ואת החדש מפני הישן אוציא במה שראיתי במכתבו הנעים חקירה ע"ד הפמ"ג

שיל"ט יום ד' לס' ויברך אותו שם תשא"א לפ"ק.

גם ברכות יעטה מורה לראש צדיק תמים, חמדת הימים, ידיד ה' וידין עוז הרב הגאון הגדול המפורסם, ערוגת הבושם, פיפיות, תל תלפיות,

שבעלי ש"ע פסקו כסמ"ק ורבינו יהיאל הנ"ל הכי קי"ל גם בזה ויפה כיון כהדר"ג ובאמת כי גם בא"ר פסק כן ועיין מור וקציעה מש"כ בזה. שוב ראיתי בס' א"ח סי' כ"ז ס"ה שהביא בשם שו"ת אבני צדק א"ח ס"ג בחייט שהניח תפילין על ימינו ואמר שנולד אטר יד ורק כשהתחיל לעבוד הכריחו בעל העבודה לעבוד בימינו רק הכתיבה והרשימה הוא עדין עושה בשמאלו וכתב שירגיל עצמו מהיום והלאה לכתוב ולחתום ולרשום גם בימין ויניח בשמאל של כל אדם והוא כמ"ש כ"ג וברוך פוקח עורים. והנה ראיתי שם שהביא בשם ספר שו"ת חיי אר"י (הספר הזה לא ראיתי מעולם ולא נמצא במחיצתי) סי' נ"ה שהביא דברי הצ"צ הנ"ל להלכה להניח בב' ידיו אמנם לפענ"ד כמו שכתבתי והגם כי כנראה שרבותינו ז"ל לא הי' נוחא להו לפסוק להניח בשתי ידיו ולא מצינו זה בראשונים ז"ל כנלפענ"ד.

ובזה הנני ידי"נ באמת החותם בשמחת פורים והנני מצרף פה משלוח מנות וי"ר שיזכה ויארין ימים על ממלכתו ממלכת התורה בבריות גופא ואנן מצלין לחיים ארוכים דמר הדר"ג עבגצ"א אוהבו הנאמן קשור באהבתו בלב ונפש.

מנשה הקטן

כל אדם ע"ש ומינה יצא לדון דכה"ג יניח בשתי ידיו בימינו ובשמאלו משום ספק ע"ש באריכות קצת.

ולפמ"ש הרי מבואר דאפילו בכה"ג ה"ל דין שולט בשתי ידיו ומפורש כתב כן בהגהות סמ"ק לרבינו פרץ ז"ל ובאמת כי לפי המדומה נראה דהאי שואל רבינו אלחנן ששאל את הר"ף אביו שהביא המרדכי כנראה שהוא רבינו פרץ בעל הגהות הסמ"ק ורבינו אלחנן לו הוא שאל ועיין בבאור מהרמ"ב שם ולא הביא הגה' סמ"ק ואולי לא הי' בסמ"ק שלו נדפס הג"ה מהר"ף ודו"ק. אמנם כי כן א"כ נדחו גם דברי הצ"צ הנ"ל דיניח בשתי ידיו שהרי הסמ"ק וההגהות סמ"ק כתבו להדיא דאפילו עושה שאר מלאכות בשמאלו ורק כותב גם בימינו אפילו הכי מקרי שולט בשתי ידיו עכ"פ לענין זה ויפה כיון המג"א ודלא כמו שכתב הצ"צ דלא כתבו כן הראשונים רק המג"א בעצמו ובאמת הם דברי הסמ"ק ורבינו פרץ וכיון דאנן קי"ל כהסמ"ק ורבינו יהיאל הנ"ל והרי הגהות רבינו פרץ הם שם בשם רבינו יהיאל ממילא קמו דברי המג"א כהלכה דגם בכה"ג מניח על שמאל של כל אדם.

ומעתה כיון דהבאנו מבואר מדברי רבינו פרץ כנ"ל א"כ אפילו רק הרגיל עצמו נמי מניח בשמאל וכיון

משם אחד הרי מבואר בתורת חיים ר"פ איזהו נשך דשני לאוין משם אחד כגון אי הוי כתיב לשון נשך בכספך ובאכלך לא לקי אלא חדא דק אם הם שני שמות נשך ומרבית ע"ש, וממילא אודא לה תי' הדגנ"י אקושי' מהרש"א דבתמודה שהם שני לאוין משם אחד וודאי לא לקי אלא חדא, ואם יש את נפשו היפה דהדגנ"י לפרש דבדוי ישלים את ביאורו באר היטב. — ואולי בתמורה חשוב שני שמות שהא' בלשון לא יחליפנו והב' בלשון ולא ימיר והוי כמו נשך ומרבית ועיין בתמורה דף ט' ע"א דפדיך ולכתוב לא יחליפנו ולא בני ולא ימיר אותו ומשני אי כתב הכי הוי אמינא תצא זו ותכנס זו הוא דלקי אבל ממיר דתרווייהו קמקדיש להו אימא לא לקי קמ"ל ע"ש ומבואר ג"כ שהם שני שמות בחדא עבירה וצדקו דבדי הדגנ"י בזה — [ובואכה גרדה בבואי לכאן עלה במחשבתי דמגמרא תמורה דקאמר דמלא יחליפנו הו"א תצא זו ותכנס זו י"ל דבושט שני אדומים או לבנים כשר כשי' רשב"א בטוש"ע סי' ל"ג דבגמ' חולין מ"ג קאמר ב' עורות יש לו לושט חיצון אדום ופנימי לבן דאי חליף טדיפה ולשון חליף שייך רק בנשנתו ונחלפו גם שניהם כעין תצא זו ותכנס זו דהיינו חיצון לבן ופנימי אדום משא"כ בשניהם לבנים או אדומים דרק א' נתחלף כשד אך י"ל דלשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד כדאמר' בכ"ד ואכ"מ ולא באתי רק להעיר]. —

אלא דגוף דברי תו"ח צלע"ג דבכריתות ד' ע"ב קאמר אכל חלב מוקדשין לוקה שתיים רי"א לוקה שלש וקאמר דה"ט דר"י דכתיבי תרי קראי ופרש"י שם (ע"א) ד"ה תרי קראי חד בקדשים חוקת עולם וחד בין בחולין, בין בקדשים הלכך בחלב

בפתיחה כוללת ח"א אות וי"ו בשם רשב"א דלאוין שאין בהם עונש חמידי מלאוין שלוקי' עליהם והבאתיו במכתבי הקדום וכתבתי בטעם הדבר דבלאוין שאין לוקין י"ל דה"ט משום דלא סגי לי' במלקות משום דחמידי וכסבדת הסמ"ג גבי מעביד כל ודעו למולך שהביא מהרש"א סנהדרין ס"ד אף לענין אעמה"ד ע"ש, וכהדגנ"י יצא לדון בדבד החדש דאם יש כאן עבירת לאו שלוקין עליו ויש בעבירה זו עוד איסור לאו אשר זולת אין בו עונש מלקות מ"מ כיון שיש כאן לאו שלוקין עליו או לוקין גם על הלאו השני אשר זולת א"ב מלקות משום דל"ש כאן הטעם שאין הקב"ה דוצה שיתכפר על עבירה זו במלקות שהדי ענוש יענש במלקות גם בלעדו, ותי' בזה קושי' מהרש"א דיש חולין שהתוס' הקשו שם דלילקי שמונים על התמורה דתרי לאוי כתיבי לא יחליפנו ולא ימיר וכ' מהרש"א דחד לאו הוי לאו הנל"ע ואין לוקין, ולפי האמוד נחא דכיון דלקה על לאו האחד לוקה גם על הלאו השני אלו דבדי הדגנ"י ואומרי' לדב"ק טוב, ואמנם כשאני לעצמי חקרתי על כל הצדדים למצוא דוגמא ומשל לזה ובקשתי ולא מצאתי אך זאת יגעתי ומצאתי שהדבר צריך תלמוד והת' בוננות רב, דממנ"פ אם שני הלאוין שיש בעבירה זו שאנו דנין עלי' הם ב' שמות של איסור אי"כ למה יכריח לאו שלוקין עליו למילקי אף על השני אשר זולת אין בו מלקות דאימא בלאו זה חס רחמנא עליה דליהוי לי' כפרה במלקות ועל הלאו השני דחמיר מיני' לא חס רחמנא עלי' שמתכפר במלקות כיון שהם שמות מוחלקין ונפרדים באיסודם ואולי נפרדים גם באיכות חומרתן או קולתן שלא להכריח אחד את חברו לפטור במלקות, ואם השני לאוין הם

דרכים בד' פנים ופרצוף אדם. אך י"ל דל"ד ליוצא דהכא ד' פנים ילפי' מלא תעשון אתי ופרצוף אדם מלא תעשון אותי ודמי טפי לגא ומבושל וי"ל. —

ועפ"ד מהרש"א הג"ל דבתמורה וזי חד לאו הנל"ע ולהכי לא לקי אלא ארבעים נל"ל פדש"י ב"מ צ"א ריש ע"א שכ' לא שהאדם דשאי להמיר וכו' וסופג את הארבעים משום לא יחליפנו ואמאי נאיד מ"מ"ש ריש חולין וריש תמורה דסופג את הארבעים משום לאו דולא ימיר, ואף דלא יחליפנו בו פתח הכתוב תחילה מ"מ לכא' יותר מסתבר דלילקי משום לא ימיר והוא דתוס' הקשו דלילקי פ' ותי' דחד בשלו וחד בשל חברו, ועי' תמודה ט' ע"א דקאמר לא יחליפנו בשל אחרים ולא ימיד בשלו ע"ש וא"כ למה פרש"י בב"מ משום לא יחליפנו, אבל לדברי מהרש"א א"ש שהרי כ' מהרש"א ב"מ ס"א בתוד"ה לעבור עליו דהיכא דהעשה בלשון זה כגון בלשון עושק והלאו בלשון אחר כגון לא תגזול ל"ה לאו הנל"ע ע"ש וא"כ הכא בתמורה עכ"ח לאו דלא ימיר הוי לאו הנתק לעשה דשווה לעשה בלשון דתרווייהו לשון תמורה וא"כ כי לקי עכ"ח לא לקי אלא משום לאו דלא יחליפנו דהאי לאו לא אינתק מהעשה והי' הוא ותמודתו דזה לשון חילוף וזה ל' תמודה וא"ש. — אלא אי קשיא הא קיל דבתמורה ה' ע"ב פריך לרבא דס"ל כ"מ דאמר רחמנא ל"ת אעל"מ מתמורה דמהני ומשני ש"ה דכתיב והי' הוא ותמודתו יהי' קודש ותו פריך לאביי דס"ל א"ע מהני למ"ל קרא ולמהרש"א מפ"ה הא איצטריך קרא לנתוקי ללאו שלא לילקי שמונים כקושיית תוספות וצל"ע.

מוקדשים איכא שני לאוין משום חלב וכו' ע"ש הרי דלוקה שנים על שם א' של חלב ועי' ברמב"ם בסה"מ שורש ט'. וכמו כן ק"ל מתוס' ע"ז דף מ"ג ע"א ד"ה לא תעשון שהקשו כיון דפרצוף אדם לתודי' אסור אמאי איצטריך לאסור דמות ד' פנים בהדדי ת"ל דאיכא דמות אדם ותידצו בתירוץ השני לעבור שני לאוין ע"ש ועכ"ח כונת התוס' לעבוד בב' לאוין וללקות דבלא מלקות לאו מוקמי' בתרי לאוין כמ"ש תוס' ב"מ ס"א ע"א ד"ה לעבור וא"כ תקשי לדעת תו"ח הנ"ל דהיכי לוקה שנים על שם א' דלא תעשון. ומיהו בלאו הכי צריך עיון בגמ' דע"ז והתוס' שם דלמה יחשב זה לשני לאוין הא דתווייהו מחד קרא וחדא אזהרה נפקא דלא תעשון אתי, ועוד דהא אליבא דאביי קיימי' התם דאיהו קאמר לא אסדה תורה אלא דמות ד' פנים בהדדי ואביי הדי ס"ל פסחים מ"א דאין לוקין אלאו שבכללות והאי נמי לאו שבכללות דכולל דמות ד' פנים ופרצוף אדם. וצ"ל דס"ל להתוס' דהוי כאילו כתב לא תעשון בכל חדא באנפי נפשא דהיינו לא תעשון אתי לד' פנים ולא תעשון אותי לפרצוף אדם והוי כתרי קראי וא"כ כיון דחד רק בפרצוף אדם וחד בד' פנים ופרצוף אדם בכלל הוי כמו כולל ועיין ברמב"ם שם ובסה"מ מל"ת קע"ט ולא חשיב שם אחד ושפיר לוקה ב', וכמו כן י"ל גם בחלב כיון דחד קרא רק בקדשים והשני בין בחולין ובין במוקדשים הוי כמו כלל ושפיר לוקה שתיים. ובמה דק"ל דהא הוי לאו שבכללות אולי י"ל למ"ש תוס' מכות ח"י ע"א ד"ה ולילקי דגבי יוצא ל"ת לאו שבכללות דשם יוצא חדא הוא אלא שהוא בכמה דרכים ע"ש וה"נ עשיית דמות חדא הוא אלא שהיא בכמה

שיעור בסוגיא דקפין אחד מן המנויין (ב"מ דף ז')

ממין הגאון ר' מנשה קליין שליט"א ראש הישיבה

כהן נמי הוא כדין מעשר ומהתימה על הרב שהביא דברי רבו ולא הרגיש כלל שדברי רבו אין להם שום הבנה כלל ע"ש שהניח הדברים בצע"ג.

ולפענ"ד צדקו דברי הש"מ וראשונה עלינו לתמוה על הריט"א שהביא קושיתו על הש"מ מעצמו ולא הביא רא' לעצמו דקושיתו הוא לכאורה גמ' מפורשת חולין קל"ב ע"א בשמנה שם בכור שנתעדב במאה כולן פטורין ופדיך אמאי פטורין ויבא עליו הכהן משני צדדין אם בכור הוא זה כולו שלו ואי לאו בכור הזרוע לחיים וקיבה שלו ומסיק דמיירי בכהן מכרו לישראל במומו הא לאו הכי הכהן בא עליו משני צדדין. ולכאורה דא הוא ממש קושית הריט"א וא"כ גדולה מזו הי"ל לתמוה האיך לא זכרו הש"מ ורבו ממשנה וגמרא מפורשת נגדם. שנית אני תמה על הריט"א דבפשיטות הי"ל להקשות אש"מ שכתב לפי דעתו דמעשר בהמה שייך לכהנים ובזה מיישב דברי התוס' הלא התוס' כתבו מפודש דמעשר בהמה של בעלים הוא ואם כן האיך קאמר הש"מ דחדא מיתרצא בחברתה דהתוס' ס"ל דמעשר בהמה של בעלים ולדידהו לא שייך לתרץ כתי' הש"מ כלל לא לפי שיטת הריט"א הנ"ל.

ומה שנראה בס"ד דדברי הש"מ נכונים והריט"א לא קרב זה אל זה וממילא ליכא כאן ממה נפשך כלל והיסוד לזה לחלק בין היכא דהספק משני צדדין הוא על שה אחד ובאותו שה גופא בא עליו הכהן משני צדדין או שפיר איכא ממה נפשך אבל היכא דהממ"נ ליכא על שה אחד אלא על כל העשרה כה"ג ליכא ממ"נ כלל ואסביר הדברים דבשלמא אי לא הי'

אלא מאי אית לך למימר עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק א"ל רב אחא מדפתי לרבינא מאי ספיקות וכו' אלא ספק פדיון פטר חמור וכדרב נחמן דאמר רב נחמן אמר דבה בד אבוה ישראל שיש לו עשרה ספק פטרי חמור בתוך ביתו מפדיש עליהן עשרה שיין ומעשרין והן שלו. והקשו בתוס' בד"ה מפריש דשה אחד פוטר כמה פטרי חמורים ותו קש' מאי אתא רב נחמן לאשמעינן מתני' הוא ואי קמ"ל דמעשר בהמה לבעלים פשיטא דמעשר בהמה של בעלים הוא ע"כ. ובש"מ הביא דחדא מיתרצא בחברתה דס"ד לא יוכל להפריש עשרה שיין מפני שמפסיד לכהן המעשר שלו אלו העשרה שיין שהוא מפריש כיון דבחד הוי סגי קמ"ל ר"ג דהרשות בידו להפריש עשרה והם שלו אע"פ שפוטר את אלו העשרה מן המעשר והיינו דקאמר והם שלו כל העשרה וא"צ ליתן לכהן כלום ע"כ.

וראיתי להריט"א אלגאזי פרק א' דבכורות (דף 14) ד"ה איברא בא"ד שהקשה לש"מ הנ"ל משם רבו, הפסד כהן במעשר בהמה מאן דכר שמיה דמעשר בהמה אינו מתנת כהונה אלא הבעלים מקריבין את הקרבן והכל תוא לבעלים, ועוד דאפילו אם ת"ל דיש שייכות לכהן איך קאמר דמפסיד לכהן דנראה דכוונתו דאף דקאמר דמעשרן מ"מ אינו חייב ליתן המעשר לכהן, ולא ידעתי למה אם מעשר בהמה נותן לכהן למה לא יתן המעשר לכהן הא כיון דקאמר ר"ג מעשרן עכ"ל דכמונו חשבינן וממ"נ חייב ליתן דאם זה שיצא מעשר בכור הוא הוא של כהן ואם אינו בכור של

על כל העשרה יחד ודאי יש לו בהם אחד אבל כיון דכולם לא יכול לטעון ורק על אחד מהם יכול לטעון אמרינן על כל אחד ואחד שטוען שאין זה שלו והמוציא מחבירו עליו הראי' וז"ב מאד.

וכיון שכן שפיר מיושבת קושית הריט"א מהש"מ ורבו ז"ל דיבא עליו הכהן ממה נפשך, דהרי ליכא כאן ממ"נ דהכהן לאו ודאי הוא אף באחד מהשיים. אמנם כי כן שפיר מיושבת קושית התוס' דהא כל זה שכתבנו אינו אלא כשמפריש עשרה שייך דאו יש ספק בכל אחד ואחד ואין לו לכהן כלום דזיל הכי קמדחי ליה וזיל הכי קמדחי ליה אבל המפריש שה אחד לעשרה ספק פט"ח ואחר כך הכניסו לעדרו לעשר ויצא עשירי ודאי הכהן בא עליו ממ"נ אם הוא פדפט"ח הרי הוא שלו ואם הוא מעשר הרי הוא ג"כ שלו (דהא מעשר בהמה לכהן לפי הבנת המהריט"א) ושפיר משמענו ר"נ דוקא בעשרה ספק פט"ח וז"ש הש"מ בשם רבו דקושיא חדא מתורצת בחברתה דמה צריך עשרה שייך דשה אחד פוטד כמה ותו מאי קמ"ל ר"נ, דהא גופא קמ"ל דדוקא באיכא עשרה פטרי חמור הוא דכולן לבעלים אבל בשה אחד הכהן בא עליו משני צדדין. אלא דמעתה נבא לקושיא שניה שהק' הריט"א דמעשר בהמה לבעלים הוא ולא לכהן ולכאורה הוא תמיה קיימת ולית נגר דיפרקיניה. איברא דבהא כבר הש"מ ורבו לאו יחידאי גינהו דגם דעת הריטב"א בש"מ הנ"ל בתוס' ד"ה קפץ ד"ה ועו"ל כתב וא"ת אמאי כולם פטורין וכו' והכא אמרינן פטורין מן המעשר ועבדי גזל השבט ע"כ. וכבר העיר בזה הריט"א גם אריטב"א הנ"ל דמאי גזל השבט איכא כיון דמעשר בהמה לבעלים ע"ש והניח בצ"ע.

כאן אלא שה אחת שפדאו בספק פטר חמור והי' מכניס אותו השה בעצמו למעשר ויצא זה השה בעשירי הי' בא עליו הכהן ממ"נ אם זה פטר חמור הרי הוא שלו מדין פט"ח מה תאמר דאין זה תמורת חמור א"כ הרי הוא שלו מדין מעשר ובין כך ובין כך שייך לכהן אבל הכא הרי איכא עשרה ספק פט"ח ספק שכולם לכהן ספק כולם חולין ולבעלים וספק מחציתן לכהן ומחציתן לבעלים בקי" צור אגן מספקינן בכל אחד ואחד דילמא פט"ח הוא ושמא חולין הוא. ומעתה המפריש עשרה שייך ספק פט"ח ומפריש עליהן מעשר גם העשירי לאו מעשר ודאי דשמא חמשה מהן הם פט"ח או אפילו אחד מהן פדיון פט"ח ופטור ממעשר ושייך לכהן וא"כ האי עשירי לאו עשירי הוא ואינו מעשר כלל או שמא כולם לבעלים והאי עשירי ודאי הוא ושייך לכהן, והבן כי זה ברור.

וכיון שכן החלוק פשוט ולא דמי הני אהרדי כעוכלא לדני, דבכור שנתערב במאה כיון דהתם הכהן בא לעדרו וכל שה שהוא תופס בו יש לו בו חלק ודאי כיון שכל שה שיש לו בעדר זה הוא ספק בכור וספק חולין ובכל אופן יש לו מה שהוא בכל שה ושה בלי שום אמתלא ולכן שפיר אמרו דהכהן בא עליו משני צדדין משא"כ בישראל שיש לו עשרה ספק פטרי חמור כל שה הוא ספק אם יש בו לכהן כלל דהרי כל אחד שיתפוס הכהן לומר שלי הוא יאמר לו הישראל הבא עדים דיש כאן פט"ח ודאי וזה הוא שלך דילמא זה לאו פדיון פטר חמור מה תאמר אם כן עשירי הוא זה אינו דילמא לא הי' כאן עשרה חולין דאחד מן האחרים הוא שהי' פדיון פט"ח וא"כ האי לאו עשירי ודאי הוא ואף דאם נבא לדון

שאינו מתנת כהונה אלא מעשר בהמה לבעלים הוא, ומבואר מדבריו בבירוד רלמ"ד מעשר בהמה לכהנים כהנים פטורים מהן הכ"ב אי נימא דמעשר בהמה מתנת כהונה היו כהנים פטורי' מהם וא"כ כיון דהריטב"א ס"ל דבהמת כהן חייבת במעשר ע"כ דס"ל דמעשר בהמה לבעלים, ולפ"ז נמצא דברי הריטב"א סתראי נינהו מב"מ לחולין הנ"ל והריטב"א לא הרגיש בזה, ועי' ריטב"א שבת הנ"ל (שיצא לאור ע"י הגר"ז מכת"י) שכתב גם כן כבש"מ ב"מ הנ"ל. אלא דמ"מ גם הא לא תברא הוא לפמ"ש בערוך ערך זכר רמז עליו המל"מ פ"ז דכבודות דאינו תלוי חיוב מעשר בהמה לכהנים בהא אי המעשר שייך לבעלים או לא, וי"ל דאפילו למ"ד דכהנים פטורים ממעשר בהמה אפ"ה מעשר בהמה של ישראל לא ניתן לכהנים וכן להיפך ואתי שפיר סתירת הריטב"א ז"ל.

ומה שאומר לי לבי ליישב קושית המהריט"א הראשונה מהש"מ ומרבו ז"ל, דנראה לומר דהש"מ נמי מודה דמעשר בהמה לבעלים ולא חלק אשאר פוסקים ובפרט כי ליישב קו' התוס' באו והם ס"ל דמעשר בהמה של בעלים, והפשט הפשוט בזה בש"מ לפענ"ד הוא כך, דהס"ד הי' שלא יוכל להפריש עשרה שיין לעשרה ספק פט"ח מפני שאם יפריש עשרה שיין מספק א"כ הוא מפסיד לשבט וההפסד לשבט אינו המעשר בהמה כמו שס"ל הדיט"א אלא ההפסד הוא הזרוע והלחיים והקבה דאלו הפריש חד אכולהו עשרה הוה שאר ט' שיין מחוייבין בזרוע ולחיים וקבה לכהנים ועכשיו שהפריש י' ספק פט"ח ונכנסין לדיך להתעשר א"כ זה שיצא עליו שם מעשר פטור מזרוע ולחיים וקבה משום דהוה ספק מעשר ואיכא כאן הפסד כהן וגזל השבט דאלו לא הפריש

ולפום ריהטא הי' נראה לומר דדין זה אי מעשר בהמה שייך לבעלים או לכהנים מחלוקת הראשונים הוא דעת התוס' והרמב"ם ודעמיהו דשייך לבעלים ודעת הריטב"א זרבו של הש"מ והש"מ ס"ל דשייך לכהנים וכן ראיתי שכתב בפשיטות הרשב"ץ ז"ל ברמזיו בפ' בא סימן וכן נראה דעת האבן עזרא עה"ת פ' בחקתי בדין מעשר למעייני שם היטב.

ובתשו' אחת לידירי הגר"ר שליט"א כתבתי קצת סמוכין לשיטת הריטב"א הנ"ל מתוספתא שלהי סוכה שכתבו שם וז"ל: התמידין והגדרים והנדבות והבכורות המעשרות ומוספי שבת ועולותיהן ועולת חובה של יחיד עבודתן ואכילתן במשמר הקבוע ע"ש. והנה מדרגל מעשרות בהדי הני קרבנות שנאכלין לכהנים ואמר אכילתן במשמר הקבוע משמע דמעשר בהמה משתעי ונמי לכהנים הוא דאם לא כן משמר למעשר למה, וכן נראה ב' פסיקתא זוטרתא (סו"פ בחוקותי) וז"ל לא יבקר בין טוב לרע שאע"פ שמצוה להביא מן המובחר וכו' יכול יהא מחפש ומוציא היפה ת"ל לא יבקר בין טוב לרע שהרי בבעלים מצוה תלויה להביא מן המובחר אבל לא שיכנס לעדרו של ישראל לבקר הטוב שבצאן והמובחר ויטלנו שנאמר לא יבקר ע"כ. והנה נראה לכאורה מבואר דס"ל דמעשר בהמה לכהנים דאל"כ כהן מאי בעי כלל בעישור.

ומיהו לאחר ההתבוננות קצת ראיתי רא"א לומר כן דהריטב"א חולין קל"ו חולק אר"ח דס"ל דבהמת כהן פטור מן המעשר מדאמרינן התם (שבת ס"ה) דראב"ע דהי' כהן מעשר תריסר אלפי עגלי בכל שנה (וכן הוא דעת הרמב"ם ורשב"א והר"ן). והנה ה' רמב"ם בתשובה סי' ס"ו כתב דלכן כהנים חייבים במעשר בהמה מפני

משמיענו דאין צריך ליתן כלום היינו מתנות כהונה מן המעשר וכנ"ל ודו"ק. באופן אחר נלפענ"ד, דהנה הא דאמרו בקפץ אחד מן המנוין לתוכה דפוטר כולם מן המעשר אין גפ"מ אם קפץ אחד מן המנוין או שקפץ העשירי לתוכן דכל שכן שפוטר כל שאינן מנויין אלא שעוד גדולה מזו שאם קפץ העשירי לתוכן ונתערב ביניהן כולן פטורים מן המעשר וגם פטורין ממתנות כהונה, ומעתה י"ל דזה כוונת הש"מ דכיון דמפריש עשרה שיין ומעשרן ואחר כך קפץ המעשר לתוך העשרה שיין א"כ מפסיד כל העשרה שיין ע"י המעשר שלו ואלו לא הי' מעשרן שלא הי' מפריש אלא שה אחד ואותן התשעה לא הי' מעשרן עם הספק פדיון אז לא הי' כאן ספק מעשר כלל ולא היו נפטורין כולם, ובוה מובן מה שכתב מפני שמפסיד לכהן המעשר שלו אלו העשרה שיין שהוא מפריש כלומר שכל עשרה שיין הוא מפסיד כה"ג דכולם פטורים ממתנות כהונה כמבואר ברמב"ם הנ"ל ע"ש ועיין רדב"ז שם דכה"ג ליכא ממ"נ כמו בככור ושפיר מיושבת קושית הריט"א מהש"מ ז"ל.

אלא דכיון דעלתה כן נלפענ"ד ליישב גם דעת הריטב"א ז"ל מקושייתו ולפי שיטה זו דלעולם גם הריטב"א מודה דמעשר בהמה של בעלים וליכא בזה פלוגתא כלל והא דקאמר משום גזל השבט הוא גם כן כנ"ל וכונתו משום מתנות כהונה, והכי פירושו בקפץ אחד מן המנויין שקפץ המעשר לחזרה דודאי מה שאמרו בגמ' דנפטר במנין הראוי כ"ש היכא דנמנו לגמרי וזרזר וקפץ אחד ודאי דפוטר ולא בא אלא להשמיענו רבותא דאפילו מנין הראוי פוטר וכ"ש מנין ודאי וכיון דאיכא כאן כבר מעשר וקפץ לתוכן א"כ כולם נפטרו ממתנות כהונה מכך

אלא חד הוה אלו ט' כולם מחויבים במתנות כהונה וגם הספק פדיון פט"ח הי' מחויב וא"כ ההפסד לשבט הוא מתנת כהונה ולא המעשר בהמה. והטעם בזה דספק פט"ח שהוא לבעלי חייב בזרוע ולחיים והקבה דהכהן בא עליו ממ"נ אם הוא תחת החמור אם כן כולה שלי מה תאמר שאינו פדיון פטר חמור א"כ הזרוע ולחיים והקבה שייך לי דהנה דומיא דספק בכור עיין רמב"ם פ"ט מה' בכורים ה"ג אבל ספק מעשר פטור מזרוע ולחיים וקבה כמבואר שם דהמוציא מחבירו עליו הראי' ע"ש.

ומדויק בזה לשון הש"מ שכתב וז"ל: מפני שמפסיד לכהן המעשר שלו אלו העשרה שיין שהוא מפריש כיון דבחד הוי סגי, ולדעת המהריט"א אין לו הבנה כלל לשון אלו העשרה שיין והלא אלו לא הפריש נמי לא הי' לו מעשר דהרי חד לכ"ע בעי להפריש לספק פט"ח ואם כן לא נשארו רק תשע שיין שפטורין ממעשר ממילא ולא הפסיד לכהן כלום ואין לומר דכוונתו שיוכלו להצטרף לגורן אחר דא"כ היל"ל התשעה שיין וגם כי אנן בסתם קיימינן ואפילו ל"ל רק אלו העשרה ולדעת הריט"א אין לו ביאור כלל, אבל לפי מה שכתבנו אתי שפיר דכיון שהפריש אלו העשרה שיין מפסיד לכהן המעשר שלו כלומר השה שנעשה מעשר פטור הוא מזרוע ולחיים וקבה שבו דפטור ממתנת כהונה ממנו, וזה נכון בס"ד.

ובזה מיושבת קושי' שניה דר"נ משמיענו דהרשות בידו להפריש י' שיין ומעשרן והן שלו אע"פ שפוטר עצמו מלהפריש מתנות כהונה ודייק וא"צ ליתן כלום לכהן, ולכאורה למה כפל הדברים והרי כבר אמר והם שלו כל העשרה ומה הוסיף בתיבות ואין צריך ליתן כלום לכהן, ולהנ"ל

ברין כפיה במצוות

הרב משה גרשנבוין

ר"מ בישיבה

כתובות פו. אמר לי ר"כ לרב פפא לדיך דאמרת פריעת בעל חוב מצוה אמר לא ניחא לי דאעביד מצוה מאי א"ל תנינא בד"א במצות ל"ת אבל במצות עשה כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה לולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו. ברש"י, בד"א דלוקה ארבעים. מבואר בגמ' שיש דין כפיה בקיום מ"ע,

ובזה נמי מיושב דלא תקשה ליה להריטב"א והש"מ דבספרי נשא פיסקא ו ז"ל: ואיש את קדשיו לו יהיו כל הקרשים היו בכלל וכו' משך הכתוב בכל הקדשים ונתנן לכהנים ולא שירר אלא תודה ושלמים והפסח ומעשר בהמה ומעשר שני ונטע רבעי שיהא לבעלים, ובגמרא בכורות נ"ג לימא מתני' דלא כר"ע וכו' אפילו תימא ר"ע כאן ליקרב כאן ליקדש וכו' אי הכי מאחר שאינו קרב אמאי קדש לאכול במומו לבעלים ופרש"י במומו וכו' מעשר בהמה בין תם בין בעל מום דבעלים הוא דלא אשכחן קרא דליתביה לכהן ע"כ. ובגמ' זבחים ל"ז ע"א בשלמא לר' ישמעאל דמוקים לה כוליה בבכור היינו דכתיב ובשרם יהיו לך אלא לר' יוסי דמוקי ליה נמי במעשר ופסח מעשר ופסח בעלים אכלי ליה ופרש"י אלא לר"י הגלילי דאית ליה בכור לשון יחיד וקרא דנקט לשון רבים משום מעשר ופסח נקט לה ומעשר ופסח פשיטא לן שאינה מתנה לכהן אלא בעלים אכיל ליה ע"כ. הרי לן מבואר מפי גמרא וסברא דמעשר בהמה של בעלים הוא ופלא על הרשב"ץ ברמזיו דכתב בסתם דהוא מחלוקת הראשונים ז"ל, וצ"ע.

האי שקפץ ושפיר פריך דעבדי גזל השבט בזה וכנ"ל, ומיושבים דברי הריטב"א ז"ל.

ואכתי פש גבן לבאר מה שהבאנו מתוספתא סוכה ופסיקתא זוטרתא דמשמע לכאורה משם דמעשר בהמה לכהנים. והנה לשון הפסיקתא אפשר ליישב בפשיטות שמה שאמרו יכול יהא מחפש ומוציא היפה ת"ל לא יבקר וגו'. י"ל דהכוונה בזה דס"ד כיון דמעשר אף דשל בעלים לאחר הקרבה מכל מקום החיוב על הכהנים להקריב מעשר בהמה ואם כן קס"ד דעל הבעלים תלוי הכל ולא בכהן שיכנס לעדרו של ישראל ושפיר אין ראי' מפסיקתא דמעשר בהמה לכהנים. ומה שאמרו בתוספתא דאיכא משמר למעשרות י"ל ג"כ או דיש לו לכהן מעשר בהמה שנפלו לו מאבי אמו ישראל או דהתוספתא אזיל בשיטת רוב ראשונים שחולקין אשיטת ר"ח בתוס' חולין קל"ו וס"ל דבהמת כהן נמי חייבת במעשר דראב"ע כהן. הי' ומעשר בהמותיו ואם כן הי' להם לכהנים מעשר שלהם וקאמר בתוספתא דאכילתן במשמר הקבוע אבל מעשר בהמה של ישראל שהוא של בעלים נאכל בירושלים ככל קדשים קלים.

מהלכות עבדים הלכה י"ד כ' שתירוק זה דר"י הסכימו בו רוב הפוסקים ובש"ע יו"ד סי' רמ"ח פסק הב"י כתי' ר"י, וצ"ע על הקצות שכתב לחלק בדין כפיה בין עשה לל"ת וקשה קושית הגרע"א ז"ל. [והי' אפשר לדחות ראייה זו מצדקה ולפרש דבאמת הכפיה היא משום העשה וההוכחה מלאו שלא כתבה תורה מת"ש בצדה לגלות על העשה דאין דין כפיה דהא ע"כ יש חיוב הכאה בעלמא משום לאו דצדקה וע"כ דלא התכוונה התורה בזה שלא יהיה דין כפיה על העשה, ומלאו דב"ת נמי אין ראייה דאפ"ל דמעשין אותו בהכאה בעלמא].

והנראה לענ"ד לתרץ בהקדם מה שיש לחקור בטעם מה שאמרו בחולין קי: כל מ"ע שמתן שכרה בצדה אין ב"ד שלמטה מוזהרין עליה שכתב רש"י לכך פי' מתן שכרה לומר אם לא תקיימנה זהו עונשו שלא תטול שכר זה, מה הפירוש בכונת רש"י אם הכוונה דכוונת התור' בזה שפירשה מתן שכרה היתה שלא תהיה במצוה זו דין כפיה אלא שיבחר בה כל אדם בעצמו מחמת השכר או שבאמת יש גם במצוה זו דין כפיה כמו בכל המצות אלא שבוזה שפירשה התורה מתן שכרה התכוונה לומר שיש כבר כאן כפיה של מניעת השכר הזה וא"צ לכפיה של הכאה. והנה אם נאמר כצד הזה נראה לומר במכ"ש שלא יכופו על ל"ת שיש בו מלקות שכיון שיש בו מלקות עדיף ממניעת קיבול שכר במקרה שאינו מקיים, ואם מניעת השכר הוי כפיה כ"ש שקבלת העונש מלקות הוי כפיה. ולפ"ז נראה לומר שבאמת דוקא בל"ת שאין בו מעשה כגון ל"ת דבל תאחר שאין בהם מעשה ואין בהם עונש מלקות צריך כפיה וכופין בזה שמכין עד שת"נ, אבל לא ל"ת שיש בהם עונש מלקות

בעשה אם עבר ולא ישב בסוכה אין מכין אותו עד שת"נ, וא"כ אין הפרש בין עשה לל"ת עכ"ל.

והנה הא דפשיטא לי' לרעק"א ז"ל גם על ל"ת יש דין כפיה עד שת"נ כבר נחלקו בזה הפוסקים, הקצות כתב בסי' ג' שלדין כפיה צריך בית דין מומחין ולמ"ד שיעבורא לאו דאורייתא מה דגובין מנכסיו הוא מדין כפיה ואיך ב"ד גובין האידינא מנכסיו ע"ז קאמרה הגמ' בפרק החובל ובפרק המגרש פ"ח אנן שליחותיהו דקמאי עבדינן מידי דהוה אהודאות והלוואות, ובנתיבות כתב דליתא דכיון דדמי לעשה סוכה ואינו עושה דכופין אותו לקיים המצוה כל אדם מצווה להפריש חבירו מאיסור אפילו מי שאינו בכלל ב"ד כדמוכח בב"ק כ"ח גבי נרצע שכלו ימיו דיכול רבו להכותו כדי להפרישו מאיסור שפחה, ובמשו"ב נתיבות משיב הקצות שאמת להפרישו מאיסור חייב על אדם אבל לכופו לקיים מצות עשה כגון מי שאינו עושה סוכה או אינו נותן צדקה לזה צריך ב"ד דוקא ואנן שליחותיהו דקמאי עבדינן וגם להפרישו מאיסור נמי אינו אלא הכאה בעלמא ובעשה מכין עד שת"נ עיי"ש. ובמנחת חינוך מצוה ח' דעתו כדעת הנתיבות וכתב שלא בקו"ע חמור מעשה בשוא"ת והביא ראייה שאפי' על ל"ת בשוא"ת כופין עד שת"נ מתירוק הר"י בתוס' ב"ב ח: על הא שכופין על הצדקה אף שצדקה היא מ"ע שמתן שכרה בצדה שתירוק הר"י משום לאו לא תאמץ ולא תקפון. עוד הביא ראי' מר"ה ו. ת"ד מוצא שפתיך זו מצות עשה תשמור זו מצות ל"ת, וברש"י, שלא תאחר. וע"ז קאמרה הגמרא שם, ועשית אזהרה לב"ד שיעשוך. מזה ראייה שכופין גם על לאו דב"ת שהיא בשוא"ת יעו"ש. והנה במ"ל פרק ג'

בענין שבועת כופר הכל

הרב אברהם גולדפינגער

משגיח בישיבה

ולשלם לו ויתבענו כדי שיהי' מחוייב שבועה ואי"ל, כי כאן בטוען איני יודע אזי יש ביכולתו לישבוע שאינו יודע ודי בזה משום דאנו פוסקין דברי ושמא לאו ברי עדיף משום חזקת ממון דחזקה דכל מה שיש ביד אדם הוא שלו לכן באם שהאמת כן הוא אינו יודע אזי אין מחוייב לשלם משום חזקת ממון רק דאין אנו מאמינים לו שאינו יודע לכן ע"ז משיערים אותו כדי לאמת דבריו, דבשלמא בחמשיני ידענא וחמשיני לא ידענא או הוי מחוייב שבועה אי"ל משום דשם לא מהני דישבוע על המותר דאינו יודע משום דאפילו דהאמת אתו דאינו יודע אעפ"כ אין פטור בזה משום דמודה במקצת שחייב לו לכן אתרע אצלו חזקת ממון שלו לכן צריך אחת משתי אלה או לישבוע שאינו חייב לו יותר או לשלם לו

הנה העולם מקשים בשם הגאון ר' משולם איגרא זצ"ל וגם אני מצאתי הקושיא בתשובות רע"א סי' קכ"ג שהביא שם קושיא זו וז"ל: שמעתי מקשים דהאיך דחי התוספות בבא מציעא (ג' ע"א) ד"ה מפני מה דמיירי קרא בתבעו עפ"י עד הא אם נימא דכופר הכל חייב שבועה ממילא בתבעו עפ"י עד יכול להתחכם ולשלם לו באמת ואח"כ יחזור ויתבע אותו שנתן לו מכבר והמעות אלו בהלואה עליו וכיון דהוא א"י הו"ל מחוייב שבועה ואי"ל? ובאמת ליתא להקושיא זו דלמאן דס"ל מחוייב שבועה ואי"ל מ בלא"ה צריך קרא לדינא דנסכא אלא דכדי לדחות אף למאן דלא ס"ל מחוייב שבועה ואי"ל, ובזה שפיר דחו דמיירי בתבעו ע"פ עד וק"ל עכ"ל. ולפע"ד נ"ל דיש לתרץ קושיא זו באופן אחר, דכאן אין יכול להתחכם

אביו מפני שעונשו הוא שלא יהיה לו שכר זה דלמען יאריכו ימיך כן הכא די בעונשו דהוא בכרת, ואם נאמר דבפסח אין כופין מסתפקא לן במילה לפי דברי רבינו דהכרת הוא מתחייב אחר שימות אם כן אין ענשו בחייו לכן ב"ד מוזהרין עליו לכופו ולהלקותו שימול עצמו, הן דזה פשיטא שגם במצוה שאינה עוברת כמו ציצית אמרו בפ' הורוע דציצית ואינו עושה מכין עד שת"ג ולא בציצית שעל זמן שעבר אין תשלומין (תוס' פרק ר"א דמילה קל"א ד"ה ושויז) דכן בפריעת בע"ה אמרו דכופין בפרק הכותב דף פו. אבל משום זה מסתפקא במילה, עכ"ל האו"ש ז"ל.

(המשך יבוא)

שעונשו הוא כפיתן. ומיושבת בזה קושיית הגדע"א דזהו החילוק בין עשה ול"ת, ולפ"ז אמינא שגם בעשה של שחיטת הפסח ומילה שיש בהם כרת אין כופין עליהם דכיון שיש בהם כרת היינו כפיתן ואי"ל לכפיה אחרת. והתבוננתי ומצאתי חקידה זאת באור שמח הלכות מילה פ"א וז"ל: מסתפקא טובא דקיי"ל דהאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו, אם במצות עשה שיש בה כרת מכין עד שת"ג, מי אמרינן בעשה פסח ואינו עושה כיון שיש בה כרת ונפרעין בידו שמים בעודו בחיים תו אין ב"ד מוזהרין לכופו וכמו שאמרו כיו"ב דכל מ"ע שמת"ש בצדה אין כופין עליה כמו בכבוד

בענין אין שבות במקדש

הרב שמואל טייך

מנהל פרטי

(א) עי' מהרש"א שבת (מ"ב ע"א) שכתב דדוקא באיסורי שבת אמדינן אין שבות במקדש אבל בשאר איסורי לא, אבל עי' בשפ"א שבת (צ"ג ע"א) בד"ה אמר ד"ז שכתב דגם בקרבן אמדי' אשב"מ והשיג על המהרש"א. ויש להביא דאי' לדברי השפ"א ממה שכתב הריב"ש בסימן קס"ג דדוקא דברים שאסרו חז"ל משום גזירה בזה אמרו אשב"מ אבל דברים שאסרו חז"ל משום חשש איסור אעפ"י שהוא מדרבנן אין אומדים בזה אשב"מ כגון לבדוק בהמת קדשים לסירכות הריאה צריכין במקדש גם כן וא"א אשב"מ דגזרו על זה משום חשש איסור שתתגלה למפרע דפסול הוא משא"כ בגזירה שלא יבוא לידי איסור בזה אמרי' כהנים זריזין הן ואשב"מ, והגע בעצמך אי ס"ל כהמהרש"א עדיפא מיני' הי' יכול לומר דבקרבת א"א אשב"מ אלא באיסור שבת בלבד, אם לא שתדחוק לומר דהריב"ש רצה לאשמעי' דאפי' באיסורי שבת אי הוה מטעם חשש איסור ולא מטעם גזירה דמ"מ אסור. ויש לתמוה על הגאון מהרש"ק בשו"ת טוב טעם ודעת מהד"ת סימן פ"ג שכ' דאין בודקים ריאה במקדש ולא זכר כלל מדברי הריב"ש הג"ל. ועיי' בשו"ת חת"ס או"ח סי'

מ"ג דנראה מפורש דלהבני יונה לא ס"ל כהמהרש"א דגם במנודה ס"ל דאשב"מ. אך לפום דיהטא נראה לומר סייעתא לדברי המהרש"א מהא דפסק הרמב"ם בפ"ד מהל' מעשה קדבנות הל' ב' דבהקטר חלבים ואבדים גזרו בו חכמים עד חצות ולפי דעת השפ"א אין מקום לגזירה זו דאשב"מ דכהנים זריזין הם, ועי' בחידושי מהרי"ח על משניות דיש מס' בדכות שכתב באמת טעמא דרש"י שכ' דבהקטר חלבים ואברים לשי' לא גזרו בו עד חצות היינו מטעמא דכהנים זריזין הם. ולפי זה יוצא דמחלוקת המהרש"א והשפ"א כבד פליגי בה קמאי, דלהרמב"ם דוקא בשבותי שבת אמדי' אשב"מ אבל חזי' דבקרבת גזר כדעת המהרש"א ורש"י כהשפ"א אתי דגם בקרבנות אמרינן אשב"מ. וממה שפסק הרמב"ם בפ"ח מהל' אבות הטומאות הלכה ו' שלא גזרו על ידים במקדש לאו משום אשב"מ הוא דא"כ אמאי לא קאמר הכי אלא משום הפסד קדשים הוא. אבל עי' בחכ"ש או"ח סי' קנ"ט שהבין דהא דלא גזרו על ידים במקדש הוה משום אשב"מ ולדידי' הוה פלוגתת הבבלי והירושלמי מחלוקת דמהרש"א והשפ"א עיי"ש באודך.

(ב) כתב הרמב"ם בפ"א מהל' ק"פ

מגלגל עליו שבועה כעין גלגול אבל כופר הכל נסתלק לגמרי ממנו עכ"ל. הגם שהתו' כתב זאת לפי המסקנא דכופר הכל חייב שבועה אעפ"כ יש סברא לומר דכופר הכל קיל עכ"פ לענין זה דמהני דישבע שאינו יודע, וממילא מתורץ קושית הגאון ר' משולם הג"ל בעזהש"י ודו"ק.

המותר, אבל בטוען על הכל אינו יודע אזי קיל יותר בזה דרי שישבע שאינו יודע ויפטור. ויש להביא ראי' לזה שבכאן צריך להיות קיל יותר, מתוס' כתובות דף י"ח ד"ה מפני מה, שתירץ שם שמנלך דכופר הכל פטור משבועה וז"ל: ועוד מודה מקצת יש להשביעו שחייב לו ממון שהודה ועל ידי כך

חברי הכולל

בענין יבום ארוסה

הרב יצחק הערשקאוויטש

חבר הכולל

באופן זה כגון שקידש אחי אביו אשה בנדתה ומת ולא חלו איסור דודתו ואיסור לא יגלה וגו' על איסור נדה רק אחר כך כשנטהרה ונפקע איסור נדה חלו איסור דודתו ואיסור לא יגלה בבת אחת, היוצא לנו מזה דלא משכחת הלאו דלא יגלה לעבור בשני לאוין רק כשקידש אח אביו את אשתו בנדתה ומת, וא"כ לא בא עלי' והוי ארוסה כשנפלה לפני אביו א"כ ש"מ דארוסה מתייבמת ול"ל החוצה לרבות

יבמות דף ד. ולעבור עליה בשני לאוין, עי' בס' מאיר עיני חכמים בקונטרס הקושיות קושיא ח' וז"ל: עוד יש להקשות על דרשה דהחוצה לרבות דארוסה מתייבמת, וקשה הא בלא"ה נדע דארוסה מתייבמת דאיתא ביבמות דף ד' דקרא דלא יגלה כנף אביו מיירי בשומרת יבם של אביו ולעבור עליה בשני לאוין, וקשה איך חל איסור לא יגלה כנף אביו על איסור דודתו, אך דנוכל לומר דחל

שבת הלי' כ"ז דמניחין רטי' לכתחלה במקדש שאין איסור שבות במקדש והשיגו הראב"ד דהא תנן בהדיא דאינו מותר אלא להחזיר אבל להניח לכתחלה אפילו במקדש אסור ות' דהרמב"ם לשי' דפסק בהל' ק"פ לענין רחיצת רצפת המקדש כרבנן וע"כ אפי' שלא לצורך עבודה מותר וא"כ הא מתני' דעירובין דלא התיר אלא חזרת רטי' לצורך העבודה ע"כ ר' נתן הוא דלא קיי"ל כותי' ולדידן דקיי"ל כרבנן אפי' לכתחלה מותר שלא לצורך כלל, אבל לפי מש"כ לעיל לפרש דעת הרמב"ם אי אפשר לומר הכי דיש חילוק גדול בין רחיצת הרצפה דעל כל פנים הוה צורך המקדש ובין הנחת רטיה לכתחילה דלא הוה לצורך כלל, וע"כ צדקו דברי המגיד משנה שם שמיאן לפרש כמו שפי' הכסף נבחר אלא כתב שדעת הרמב"ם כדעת הראב"ד אלא שגירסא משובשת היתה לו להראב"ד עיי"ש.

הלכה ט"ז וז"ל: חל י"ד להיות בשבת כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת ורוחצין את העזרה בשבת שאין איסור שבות במקדש אפילו בדבר שא"צ עבודה איסור שבות במקדש היתר הוא ע"כ, ועי' כסף משנה שם ועי' תוס' שבת ד"ה ע"א ד"ה שרא, ונראה לומר דאין כוונת הרמב"ם לומר דכיון שהוא במקדש מותר לו לעשות כל שבותי מלאכה ולא חיישינן שיבוא לתקלה דמאי חזית להתירו חנם שלא לצורך כלל, אלא דעתו לומר שלא תאמר דלצורך עבודה בלבד התירו אבל לצורך המקדש אעפ"י שאינו לצורך העבודה אסור קמ"ל דכל דבר שהוא אפי' לצורך המקדש עצמו כגון רחיצת הרצפה שתהא נקי' אעפ"י שאינו מעכב כלל נוי המקדש הוא ומותר דאין שבות במקדש אבל לדבר רשות לעצמו מודה הרמב"ם דאסור, ועיי' בספר כסף נבחר שדצה ליישב דעת הרמב"ם מש"כ בפרק כ"א מהל'

סוגיא דארוסה בת ישראל לענין אכילת תרומה

הרב יצחק צבי הכהן ווייס

חבר הכולל

משום דעולא ע"כ, עיי"ש. ובתור"ה עד שתכנס מקשים דמלשון הגמ' עד שתכנס לחופה משמע כמשנה אחרונה דכתובות (נ"ז) דאסרו לארוסה תרומה עד החופה ושם איתא להדיא דדוקא אליבא דמשנה ראשונה יש פלוגתא בין האמוראים אי משום עולא או משום סימפון אבל אליבא דמשנה אחרונה כו"ע מודי דמשום סימפון, וא"כ אמאי נקט הגמרא הכא משום דעולא ולא משום סימפון, ותירצו עיי"ש.

ובמנחת חינוך מצוה ר"פ סי' ד' כ' וז"ל: והנה הרמב"ם פ"ו מתרומות ה"ו כתב ג"כ וז"ל אבל חכמים אסרו שתאכל בתרומה עד שתכנס לחופה גזירה שמא תאכיל לאו"א, והוא כמ"א

קידושין דף י'. תא שמע וכבר שלח יוחנן בב"ב אצל ריב"ב לנציבין שמעתי עליך שאתה אומר ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה שלח לו וכו' מוחזקני בך שאתה בקי בחדרי תורה לדרוש בק"ו וכו' אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים אין ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה וכו', רבינא אמד מדאודייטא מיפשט פשיטא לי' דאכלה ומדרבנן הוא דשלח לי' וכו' שאתה אומר וכו' אוכלת בתרומה ולא חיישת לסימפון שלח לי' וכו' ומה שפחה כנענית וכו' ולא חיישינן לסימפון וכו' זו אינו דין שכספה מאכילתה בתרומה ולא ליחוש לסימפון אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים וכו' עד שתכנס לחופה

ה"נ באו כאחד האיסור דשומרת יבם של אביו ויבמה לשוק, והאיסור דיבמה לשוק שהוא איסור מוסיף שפיר יכול לחול גריר עמו נמי האיסור דשומרת יבם של אביו.

וזה שפיר לפי התירוץ הראשון של הגמ' דלקמן אבל לפי האבע"א עיי"ש הירא קושי' לדוכתא, וגם הרש"ש שם מביא דלא כו"ע סברי סברא זו של התוס' הנ"ל.

ואפשר לומר בדוחק דשאני הכא דגלי קרא בהדיא דחל, וליכא להקשות דניגמר משם כמו שפירש התוספות בחולין דף ק"א: הגמ' כן, די"ל כמו שכתבו שם התוס' דמבשר לחלב ליכא למילף משום דחידוש הוא, כמו כן כאן י"ל דהוה כמו חידוש משום דאסרה תורה אפי' כנף "הראוי" לאביו.

ארוסה הא בלא הקרא נדע דארוסה מתיבמת דאי לא"ה ל"ל לא יגלה כנף אביו וצ"ע עכ"ל.

ואפשר לומר דהנה התוס' כאן בד"ה א"כ, מביא הגמ' דלקמן דף צו. דיש חוץ האיסור דלא יגלה עוד איסור דיבמה לשוק ולעבור עליה בג' לאוין. ואיסור יבמה לשוק נדאה לכאורה דשפיר יכול לחול על איסור דודתו משום שהוא איסור מוסיף דהא איסור דודתו לא הוי אלא עליו ואיסור יבמה לשוק הוא אכו"ע ושפיר יכול לחול. וראיתי בדש"ש בסנהדרין דף פ"א שהביא הנוב"י במ"ת האו"ח סי' קי"ז שהביא בשם תוספות חולין דף ק"ג שמחדשים הדיכא דבאו ב' איסורים כאחד ע"ד שכבר נאסר ואחד מצי חיל גריר נמי השני עמו לחול אע"פ שהשני לבדו לא היה חיל, אם כן

הרמב"ם מוכרח לסבור דסד"א מה"ת לקולא דהרי סובר בספר המצות שעל דברי חכמים עוברים בלאו דלא תסור, והרמב"ן מקשה דאם כן איך הקילו בספק דרבנן כיון דהוי מה"ת לאו דל"ת, ובזהר רקיע מתרץ שמתחילה כשעשו התקנות וכדומה ניתקן להקל בספיקן, וכ' הש"ש שקושיא א' של הרמב"ן שהק' בפלוגתא שאמרו בד"ת הלך אחר המחמיר ובד"ס הלך אחר המיקל בעינה עומדת דבשלמא בספק בגוף המעשה איכא למימר דרבנן לא גזרו דק בודאי אבל לא בספק אבל במחלוקת בדברי סופרים שלדברי המחמיר בודאי אסור ואם כן ישנו הלאו דל"ת, ומכח זה מוכרח הרמב"ם לסבור דסד"א מה"ת לקולא ומשו"ה במחלוקת בד"ס ליכא ל"ת כיון דספק מו התורה שריא ומדרבנן לא גזרו בספיקות אלא דוקא בדאורייתא ולא בדבריהם, וז"ל הש"ש. נמצא להרמב"ן וסייעתו החולקים וס"ל דליכא לאו דל"ת אז ספיקא דאורייתא מן התורה להחמיר.

ונקדים עוד דהנה האחרונים מס' תפקים אי אמרינן לא פלוג בדרבנן או רק בדאורייתא. ובאמת נראה דגמ' דידן והירושלמי פליגי בזה, דבמינקת חבירו אמרינן בפ' אע"פ (ס' ע"ב) דבמת התינוק מותרת להנשא דמסקינן והלכתא מת מותר גמלתו אסור משום דל"א לא פלוג בדרבנן, אבל בירושלמי סוטה פ"ד ה"ג אמרינן דאפי' מת התינוק אסורה להנשא דלא פלוג רבנן אפי' בדרבנן, ויכולים להסביר במאי פליגי עפי' הנ"ל, דאם אמרינן דבכל דרבנן יש לאו דל"ת א"כ אמרינן לא פלוג גם בדרבנן משום דהוי כדאורייתא אבל אם לא אמרינן הכי אז לא אמרינן לא פלוג בדרבנן.

ולפי"ז לא קשה בגמ' דילן בכתובות מה שכתבנו דאמאי מועיל יחוד מקום

דשם, וצ"ע דמבואר שם דאפי' למ"ד שמא ימזגו מ"מ למ"א מודה דהטעם הוא משום סימפון ע"ש וע' תוס' קידושין י"א עמדו בקו' על הש"ס, ובמג"ש פרק נ"ש הרגיש בזה על הרמב"ם, עכ"ל.

גם דברי הירושלמי באע"פ ה"ד צריכים ביאור דקאמר התם, חזרו לומר לאחר י"ב חודש לכשיתחייב במזונותי, ומפרשי הירושל' מסבירים דהחשש משום שמא תשקה וכיון שחייב במזונותי מיוחד לה דוכתא ומשמע שם דגם במ"א הטעם משום שמא ימזגו וקשה כנ"ל. ועוד קשה דקאמר שם להלן ומה אעשה והן אמרו לעולם אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה וסמכו להן מקרא כמ"ש כל טהור בביתך יאכלנו, (ובפנ"מ ז"ל : משמע דוקא אחר נשואין שהיא בביתך) ובירושלמי ביומא אי' גבי אשה אחרת מתקינין לו שמזונין אותה שאם תמות אשתו ביה"כ שיקדש אותה ביה"כ ופליג אנמי' דידן דפריך התם ויקדש מאתמול דמשמע מתקינין בהזמנה בעלמא ומשני וכפר בעדו ובעד ביתו ולא בעד ב' בתים (ע"י בתוס' יומא י"ג ע"ב) משמע להדיא שגם ארוסה נקראת ביתו והכא משמע איפכא שדוקא בנשואין נקראת ביתו. ויש לומר בדרך זה דהנה בכתובות אטעמא דשמא ימזגו פריך הגמ' א"ה הגיע זמן ולא נישאו נמי ומשני התם דוכתא מיוחד לה. וצ"ב דלמה לא ניהוש להיכא שלא ייחד לה דוכתא ונימא דלא פלוג רבנן ואסורה לאכול עד החופה כמ"א. ואפשר לומר דידוע מחלוקת הרמב"ם ושאר ראשונים אי ספיקא דאורייתא מן התורה לקולא או לחומרא, דהרמב"ם סובר דסד"א מה"ת לקולא ורק מדרבנן לחומרא והחולקים ס"ל דסד"א מה"ת לחומרא. והשב שמעתתא בשמעתא א' פרק ג' כתב

בענין אי קנין דרבנן מועיל לדאורייתא

הרב יוסף דוד ווייזנער

חבר הכולל

דרבנן מועיל לדאורייתא. בפ"ח מה' לולב הלכה י' כתב וז"ל: ואין נותנין אותו (האתרוג) לקטן שהקטן קונה ואינו מקנה לאחרים מן התורה ונמצא שאם החזירו לו אינו חוזר ע"כ. ואע"ג דפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר מדרבנן ונמצא דמדרבנן מוחזר הוא מ"מ כיון דמדאורייתא לא קנה אינו יוצא בו, אלמא דקנין דרבנן אינו מועיל לדאורייתא, וסתרי פסקי הרמב"ם אהדי.

ואפשר לתרץ דהנה מצינו כמה

כתב הרמב"ם בפ"ה מהלכות אישות הלכה י"ז וז"ל הי' לו חוב ביד אחרים ואמר לה הרי את מקודשת לי בחוב שיש לי ביד זה במעמד שלשתן הרי זו מקודשת ע"כ. הנה מדסתם הרמב"ם וכתב מקודשת סתם משמע דמקודשת מדאורייתא, ואע"ג דמעמד שלשתן קנין דרבנן מועיל לדאורייתא, ובפ"ח מה' ע"א הני תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא ואחד מהם מעמ"ש מ"מ מועיל הקנין דרבנן להיותה מקודשת מדאורייתא, הרי שסובר דקנין

„בביתך“ לא הוי עד שנושאה והיא בביתו ממש ומה שמייחד דוכתא אינו מועיל כיון דל"פ אפי' דרבנן ול"ק מירושלמי דיומא דאף דהוי ביתו מכל מקום אסרו רבנן משום שמא תשקה (ואסמכוה גזירתם אקרא).

ובזה מיושב על נכון קושיית התוס' בקידושין שהק' דבמ"א הטעם לאו משום דעולא רק משום סימפון כדאי' בכתובות, דבאמת בכתובות סתמא דגמ' ס"ל דלא אמדינן ל"פ וע"כ במשנה אחרונה שכבר ייחד לה מקום צ"ל דאסודה לאכול מטעם סימפון אבל הכא בקידושין הוי רבינא, ובבית א"ל הובא בילקוט הרועים כ' דרבינא ס"ל דסד"א מה"ת לקולא כהרמב"ם וי"ל דס"ל כן משום דס"ל דיש לאו דל"ת בדרבנן כדבדי הש"ש הג"ל ואם כן אמרינן גם דרבנן ל"פ וע"כ אומר שאסודה לאכול עד החופה משום דעולא שמה שמייחד דוכתא אינו מתירה כנ"ל וע"כ גם לפי מ"א הטעם משום שמא תשקה.

דנימא לא פלוג, דו"א דברבנן לא אמרינן לא פלוג ומה"ת הרי ארוסה מותרת לאכול תרומה. וגם על הרמב"ם לא קשה מידי דרק לגמ' דידן דס"ל דברבנן לא אמרינן לא פלוג משום דאין לאו דל"ת וע"כ תירצו דמייחד דוכתא אבל הרמב"ם ס"ל כהירושלמי והירושלמי לשי' דגם דרבנן אמדינן לא פלוג כמו במינקת וההסבר משום דיש לאו דל"ת ואם כן אין יכולים לתרץ דמייחד לה דוכתא כיון דל"פ וע"כ ס"ל להירושלמי דגם לפי המ"א דאסורה לאכול עד שתכנס לחופה הוי מטעם שמא ימזגו ורק לגמ' דילן צריכים טעם משום סימפון למשנה אחרונה משום דשמא תשקה לא שייך דדוכתא מייחד אבל הידוש' והרמב"ם לשיטתייהו אולי ושפיר קאמרי דאסורה לאכול עד שתכנס לחופה משום שמא ימזגו. ולפי זה מיושב גם סתידת הירוש', דלפי"ד הירושלמי דגם למ"א הוי טעמא משום שמא ימזגו אי"כ אפילו נאמר דארוסה נקראת ביתו ומדאורייתא אוכלת אבל כל שהור

כך, כמו כן אמרינן בקנין שתקנו חכמים דגמר ומקני כיון שהנהיגו חכמים להיות קונים בזה דמה לי הנהיגו הסוחרים מה לי הנהיגו חכמים. מעתה נאמר דלעולם סובר הרמב"ם דקנין דרבנן מועיל לדאורייתא ומטעם דגמר בדעתו להקנות כיון שהנהיגו חכמים להיות קונים בזה לפיכך פסק דהמקדש במעמד שלשתן הוי מקודשת מדאורייתא. אבל כל זה נראה בגדול דאית לי דעת להקנות משא"כ קטן שאין בו דעת להקנות ולא שייך בו לומר גמר ומקני אי אפי' הוא מקנה בקנין דרבנן אין קונין רק מדרבנן ממילא שפיר פסק דלא יתנו אותו לקטן שאם מחזירו אינו מוחזר.

ובדרך זה ג"כ אפשר לתרץ סתירת בית יוסף, דרבינו ירוחם כתב דאף למ"ד דמקדש במעמ"ש מקודשת היינו רק מדרבנן כיון דמעמ"ש תקנתא דרבנן הוא ע"כ. והב"י השיג עליו וכתב דמקודשת מדאורייתא כי מחמת תקנת חז"ל המעות שלה היא ומקודשת מדאורייתא הרי שסובר דקנין דרבנן מועיל לדאורייתא. וגבי קדשה בגזל אחר יאוש כתב ג"כ הרבינו ירוחם דאינה מקודשת רק מדרבנן וכתבו המפרשים הטעם דיאוש קונה מדרבנן. והב"י הביא גם דין זה של ר"י ולא השיג עליו. ולכאורה הב"י לשיטתו דקנין דרבנן מועיל לדאורייתא הוי לו לחלוק ולומר דמקודשת מדאורייתא. ועיין בבית שמואל אה"ע סי' כ"ח ס"ק ו' שחילק בין מעמ"ש ליאוש.

אבל לפי הנ"ל לא קשה מידי דגבי מעמ"ש מקודשת מדאורייתא דהמקדש גומר בדעתו להקנות להאשה ומועיל אף בלא מעשה קנין כמבואר, אבל גבי גזל אה"נ דקונה הגזילה מדרבנן ביאוש אבל זה ודאי שאין הנגזל גומר בדעתו להקנות הגזילה להגזלן ונשאר רק קנין דרבנן לפיכך אם

פעמים בש"ס דבגמירת דעת לחוד בלי שום מעשה קנין גם כן יכולין להקנות כההיא דתנן בבכורות דף י"ז ע"א רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים ויצאו שני ראשיהן כאחת וכו' מת אחד מהן ר' טרפון אומר יחלוקו ר"ע אומר המוציא מחבירו עליו הראי' ואמרינן עלה בגמ' לא נחלקו אלא בחצר בעה"ב ורועה כהן ר' טרפון סבר אקנויי אקני לי' מקום בחצירו דניחא לי' דליתעביד מצוה בממוני' ור"ע סבר כיון דאית לי' פסידא לא מקניי לי'. וכתבו שם התוס' ד"ה אקנויי וז"ל, ואפילו בלא קנין קא קני דגמר ומשעבד לי' חצירו ע"כ. אלמא כיון דניחא לי' דליתעביד מצוה בממוני' גומר בדעתו להקנות אף בלא קנין. וגם סטימותא אמרינן בב"מ דף ע"ד ע"א דבאתרא דנהיגו למיקני ממש קני, אע"ג דאינו אלא מנהג סוחרים מ"מ כיון שהסכימו כך ביניהם שבוזה יהיו קונים אמרי' גמר ומקני. והנה איתא בגיטין דף י"ג ע"ב אמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמ"ש קנה אמר רבא מסתברא מילת' דרב בפקדון אבל במלוה לא והאלקים אמר רב אפילו במלוה וכו' וטעמא מאי וכו' ומסיק אלא אמר מר זוטרא הני תלת מילי שוינהו רבנן כהילכתא בלא טעמא, וכתב רש"י טעמא מאי במלוה קנה הא ליתא בעיני' דליקני ע"כ, משמע דגבי פקדון ניחא למה קונין ולכאורה פקדון נמי טעמא בעי, וכתב הקצות סימן קכ"ו ס"ק ג' דאין זה קושי' מאי טעמא מועיל הקנין דהא מצינו בכמה מקומות קנינים שהתקינו חכמים ולא תהא תורה שלימה שלנו כמו מנהג דאפילו דבר שנהגו הסוחרים קנה כמו סטימותא דקנה וא"כ מפקדון לא קשי' ע"כ. הרי דכמו בסטימותא אמרינן דגמר ומקני כיון שהנהיגו הסוחרים

יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת

הרב אברהם ליבערמאן

חבר הכולל

והקשה השעה"מ הל' שופר על הפרוי חדש דא"כ לב"ש דאית להו במס' ביצה דף י"ב דאין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב לרה"ר ביו"ט משום דס"ל דלא אמרינן מתוך וכן לר"ע בפסחים דף ה' א"כ היכי גזרו בשבת משום גזירה שמא יעבירוהו הא ביו"ט נמי שייכא הך גזירה דשמא יעבירוהו ואפ"ה בשבת גזרו ולא ביו"ט משום דהוי נעקר המצוה לגמרי. ודוחק גדול לומר דלמאן דלא ס"ל מתוך ה"נ דלא גזרו שמא יעבירוהו משום דמחזי כחוכא ואיטלולא דסתמא דמתני' ר"ה דף כ"ט: משמע דהלכה פסיקא היא, דאם היו חולקים לא הוי משתמט הגמ' לומר מתני' דלא כב"ש ור"ע דלית להו מתוך. ובהגהת מעשה חושב על שעה"מ מוסיף עוד דטפי הו"ל להקשות דהא מרא דהאי שמעתתא שמא יעבירוהו הוא רבה, ורבה בעצמו

במס' ר"ה דף כ"ט: בתוס' בד"ה שמא יטלנו וכו' הקשו אמאי לא נקיט שמא יוציאנו מרה"י לרה"ר, עיי"ש מה שתי'. ונראה לי לתרץ דהנה המזרחי הק' ביו"ט עצמו נמי איכא איסורא בתקיעה משום שמא יתקן כלי שיר והוי להם לחכמים לבטל ד"ת בשב ואל תעשה, ועיין באו"ח סימן תקפ"ח בטו"ז מה שתירץ ובמג"א שם. והנה הפר"ח תירץ דיעקר קושיא על יו"ט ר"ה אינו שהרי לא מצינו שהבי"ד יעקרו מצוה אחת מן התורה ושיאמרו שלא יתקעו לעולם בשביל הגזירה, וכ"ת מטעמא דשמא יתקן נגזור בר"ה שחל להיות בשבת דלא הוי עקירה לגמרי דמקיימין מצות שופר בשאר השנים, דא"כ מחזי כחוכא ואיטלולא דביו"ט לא גזרו ובשבת גזרו דהטעם דשייך בשבת שייך ביו"ט עיי"ש.

לולב מעכו"ם אינו יוצא בו דלא הוי לכם והסביר האבני מלואים דהיינו דהתורה הפקירה נכסי עכו"ם שיכול ישראל לעשות בהם כרצונו דכתיב ואכלת את כל העמים ואפ"ה אינו שלו. ואפשר דהכא נמי, הא דאמרו חכמים דאע"ג דקנה הלוקח במתן מעות מ"מ עדיין המקח של המוכר הוא כל זמן שלא משך, אין הכוונה דהקנו את המקח להמוכר להיות שלו ממש רק אמרו שרשאי המוכר להשתמש בו כפצו כל זמן שלא משך הלוקח כהניא הפקירא דעשאו התורה לנכסי עכו"ם, אבל לעולם המקח נשאר ברשות הלוקח ולפיכך אסור הכהן להאכילה תרומה כיון שמן התורה כבר קנה הישראל.

קידש אשה בהגזל אינה מקודשת רק מדרבנן.

אלא דעדיין קשה דהרמב"ם כתב בפ"ט מה' תרומות הל' י' וז"ל: יראה לי שאם מכר הכהן פרתו לישראל ולקח הדמים אע"פ שעדיין לא משך הלוקח ה"ז אסור להאכילה תרומה שדין תורה מעות קונות ע"כ. הרי דאע"ג דכל זמן שלא משך הישראל עדיין הפרה של הכהן הוא מדרבנן מ"מ לא מהני הקנין דרבנן לאיסור תורה, וזה סותר למה שפסק דמקדש במעמ"ש הוי מקודשת מדאורייתא. וי"ל בדרך אפשר דהנה המג"א בסי' תרל"ז מביא בשם ספר יראים דאף למ"ד גזל עכו"ם מותר מ"מ אם גזל

אין יכולין לגזור דיהי' נעקר המצוה לגמרי א"כ גם בשבת אין יכולין לגזור דהוי כחוא"ט.

ובדרך זה יכולין לתרץ קושיית הגאון רע"א בשם חכם א' בחידושו על ר"ה, לפי תוס' שבת דף ה' ע"ב בד"ה בשלמא דכ' בשם הירושלמי דלבן עזאי דמהלך כעומד דמי לא משכחת ד"א דחייב ומתרץ בקופץ, וא"כ לבן עזאי יהי' תק"ש דוחה שבת דודאי לית לן למיגור שמא יעבירנה בקפיצה דאם ישכח בודאי לא יקפוץ ד"א ברה"ר, ולפ"מ שכתבתי נ"חא, דהנה התוס' מסיק שם והש"ס דידן לא חשיב לה פירכא כמבואר בהזרק דד"א ברה"ר גמירי גמירי, וההסבר בזה דההלכה כך נאמרה דלא אמרינן בד"א מהלך כעומד דמי ולהכי לא מקשה עלה, וא"כ משמע מדברי התוס' דהירושלמי יסבור דד"א דחייב הוא מצד מוציא מרה"י לרה"ר והיא תולדה דהוצאה כמש"כ במנ"ח במצוה הנ"ל משום דד"א של אדם קונות לו והוי ברשות שלו וכשמעביר יותר מד"א הוי מרה"י לרה"ר, ועיין בבעל המאור פרק הזורק. — ואפשר לומר אי העברת ד"א דחייב אם הוא מצד הללמ"מ או מצד תולדה דהוצאה, פליגי בזה הגמ' דידן והירושלמי, ויהי' בזה נפקותא דלינא לפ"ד המנ"ח הנ"ל אי אמרינן דד"א דחייב הוא מצד הללמ"מ אז יכולין לומר דביו"ט לאו הללמ"מ הוא ואי אמרינן מצד תולדה דהוצאה א"כ נוהג ביו"ט ג"כ בשלא לצורך כמו שמסיק שם —.

והשתא נ"חא הקושיא מה שהקשה הגאון רע"א לפי תירוץ הירושלמי דחייב דוקא בקופץ א"כ למה נגזור שמא יעבירנו דודאי לא יקפוץ, דלפי דעת הירושלמי שפיר יכולין לומר דהגזירה אינה משום העברת ד"א ברה"ר רק משום שמא יוציאנה מרה"י

לית לי' מתוך דף י"ב, עיי"ש). וכתב השעה"מ דנראה לו דאפילו לב"ש גזרו דוקא בשבת אבל לא ביום טוב כדאיתא ביבמות דף קי"ד שבת דאיסור סקילה גזרו רבנן יום טוב דאיסור לאו לא גזרו ולא הוי כחוא"ט ומתרץ שם קושיית המזרחי דאמאי לא גזרו בשבת משום שמא יתקן כלי שיר באופן אחר עיי"ש.

ונראה ליישב קושיית השעה"מ על הפר"ח ובזה יהי' מתורץ ג"כ קושיית התוס' הנ"ל. דהנה המנחת חינוך מצוה רח"צ רצה לומר דאין איסור העברת ד"א ברה"ר ביו"ט שלא לצורך כלל, משום דהגמ' בהזרק (שבת דף צו:) מסיק ד"א ברה"ר גמרא גמיר להו דהוי הלמ"מ, א"כ אפשר לומר דביו"ט לאו הלכה היא עיי"ש. א"כ לפי הנחה זו יכולין לתרץ כמו הפר"ח, בשביל זה לא גזרו בשבת משום שמא יתקן כלי שיר דא"כ מחזי כחוא"ט, ומה שהקשה השעה"מ והלא אין אנו חוששין אליבא דב"ש ור"ע ורבה דלית להו מתוך גזרו בשבת דוקא ולא ביו"ט אף שביו"ט שייך נמי הטעם דשמא יעבירנו ומ"מ גזרו רק בשבת ולא ביו"ט ולא חיישי לחוא"ט כדי שלא לעקור המצוה לגמרי, זה אינו לפי המנ"ח דאין שום איסור העברת ד"א ברה"ר ביו"ט דלא נאמר ההלכה רק בשבת ושפיר אמר רבה שמא יעבירנו שהוא אליבא דכ"ע אפי' לב"ש ור"ע דל"ל מתוך משום דביו"ט ליכא בכלל איסור ד"א רק בשבת ומאי דס"ל דלא אמרינן מתוך הוא רק להוציא מרה"י לרה"ר ביו"ט עיי"ש ביצה י"ב, וא"כ לפ"ז מיושב קושיית התוס' דדוקא נקט משום שמא יעבירנו דאם הי' הגזירה משום שמא יוציאנה מרה"י לרה"ר לא היו יכולין לגזור בשבת משום דאיסור זה שייך נמי ביו"ט אליבא דמאן דל"ל מתוך וביו"ט

בירו ויוליכנה ד' אמות ברה"ר או יוציאנה מרשות לרשות, והקשו דהוא נגד הש"ס דאמר דבה שמא יעבירנה בלבד ובתוס' הקשו דלמה לא אמר רבה משום שמא יוציאנה מרה"י לרה"ר, ולפ"ז מיושב שפיר דהרמב"ם פ"ב מהל' שבת נראה דס"ל דמעביר ד"א הוי תולדה דהוצאה ולא מהלכה למ"מ א"כ לפי שיטתו יהי' שייך גם ביו"ט בשלא לצורך כלל העברה א"כ אין צ"ל דוקא הטעם משום שמא יעבירנה דאם אפילו אנו אומרים משום שמא יעבירנה קשה ג"כ קושית השעה"מ משום דנהוג ביו"ט ג"כ א"כ יכולים ג"כ לומר הטעם משום הוצאה וכנ"ל.

ועוד יכולים לומר ליישב קושית הגאון דע"א לפ"ד התוס' חדשים על משניות במס' סוכה לתרץ קושית התוס' הנ"ל דלמה לא גזרינן משום שמא יוציאנה מרה"י לרה"ר, בשביל דד"א הוא דק מהלכה יכול לבוא לידי טעות דיסבור שמותר במקום מצוה אבל הוצאה היא מפורשת בתורה אין אנו חוששין שמא יוציא עיי"ש, א"כ בסיגנון הנ"ל יכולין ג"כ לתרץ דזה דוקא לדידן שאנו סוברי' דד"א הוא הלל"מ יש לחלק בין ד"א להוצאה אבל לשיטת הירושלמי דד"א הוי תולדה דהוצאה א"כ שוה זה כמו זה ושפיר יכולין לגזור משום שמא יוציאנה כמו שגזרינן משום שמא יעבירנה שהוא ג"כ מפורש דהוי בכלל הוצאה ואפילו לב"ע דס"ל מהלך כעומד דמי תק"ש אינו דוחה שבת הגם דאין אנו יכולין לגזור משום שמא יעבירנה אבל משום שמא יוציאנה אנו גזרינן כנ"ל.

לרה"ר, דבשלמא לדידן דאנו סוברים דד"א הוא הלל"מ, א"כ ביו"ט דליכא הלכה אינו חייב, אנו גוזרים משום שמא יעבירנה ולא יקשה קושיית השעה"מ על הפר"ח דהגזירה שייך רק בשבת ולא ביו"ט, אבל אם נגזור משום הוצאה דשייך ג"כ ביו"ט אליבא דב"ש וד"ע ורבה יהי' תוא"ט אם נגזור רק על שבת ולא על יו"ט א"כ דוקא גזרו רק משום שמא יעבירנה, אבל לפ"ד הירושלמי שהוא סובר דד"א אינו משום הלכה רק מצד תולדה דהוצאה וא"כ שייך ג"כ ביו"ט שלא לצורך וא"כ אפילו נגזור משום שמא יעבירנה יהי' גם כן קשה קושיית השעה"מ על הפרי חדש מב"ש ואפילו הכי גזרינן בשבת דוקא משום שמא יעבירנה הגם דשייך גזירה זו ג"כ ביו"ט אם כן מוכרחים לחלק כמו שתירץ השעה"מ בין איסור סקילה לאיסור לאו ומשו"ה לא גזרו ביו"ט, א"כ שפיר יכולין לומר שהגזירה היא משום שמא יוציאנה מרה"י לרה"ר ולחלק ג"כ בין איסור סקילה לאיסור לאו, משום דאין חילוק לפי הירושלמי בין איסור העברת ד"א לאיסור הוצאה מרשות לרשות לענין יו"ט, ואם כן מיושב שפיר דלפי תידוץ הירושלמי דד"א ברה"ר הוא רק בקופץ אליבא דבן עזאי תהי' הגזירה לא משום העברה רק משום הוצאה מרה"י לרה"ר.

עיי' במנחת חינוך מצוה רח"צ דנדאה מהר"מ פ"ב מהל' שבת דד"א ברה"ר הוי תולדה דהוצאה ע"ש, ובוה יהי' מתורץ גם קושיית המפרשים שמקשים על הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' שופר הלכה ו' דכתב ולמה אין תוקעים בשבת גזירה שמא יטלנה

תלמידי הישיבה

בענין התראת ספק

שלום אייזנער

ב' שערות בזמן איגלאי מילתא שכל שנת י"ג היה עליו תורת מופלא והקדשו הקדש.

ולכאורה י"ל דברי תוס' ויסודם בירושלמי ביבמות פ' י"א דאיתא שם וז"ל, הכה את זה וחזר והכה את זה פטור קילל את זה וחזר וקילל את זה פטור רבי חנינא בעי לית הדא פליגי על ר' יוחנן דאיתפלגינן בשני ימים טובים של גליות ר' יוחנן אמר מקבלין התרייה על הספק ר' שב"ל אמר אין מקבלין, אמר ר' חנינא אמר רבי לית היא פליגא תמן אפשר לך לעמוד עליו ברם הכי א"א לך לעמוד עליו עכ"ל הירושלמי. ומבואר בקרבן העדה שם וז"ל, וכי אין ברייתא זו קשיא לר' יוחנן דאמר הת"ס שמיה התראה דפליגי ר' יוחנן ור' שב"ל בשני ימים טובים של גליות דספק איזהו מהם יו"ט ואיזהו חול ועשה מלאכה שלא לצורך אוכל נפש בשניהם וקודם עשיית המלאכה התרו בו בשני הימים והתראת אלו ספיקא נינהו דבכל התראה איכא לספוקי דלמא היום חול ומותר במלאכה ומקבלין התראה על הספק אם התרו בו בשני הימים ועבר ועשה מלאכה חייב מלקות דהא ודאי עבר על איסור מלקות וקשיא על ר' יוחנן אף בהכה זה וחזר והכה את זה יהא חייב, לית היא פליגא אלא לא קשיא דשאני יום טוב של גליות שיכול לעמוד עליו כשנחקור בב"ד בארץ ישראל איזה יום שקבע יו"ט ולא היה הת"ס אע"ג דבשעת מעשה לא נודע לנו מ"מ אתגלי מילתא

גרסינן ביבמות דף פ. איתמר אכל חלב מבן י"ב ויום אחד עד בן י"ח ונולדו בו סימני סריס ולאחר מכאן הביא ב' שערות רב אמר נעשה סריס למפרע ושמואל אמר קטן היה באותה שעה ע"כ הגמ', ובתוס' ד"ה נעשה, ילקו על חלב שאכל דלא חשיב התראת ספק אע"ג דבשעת התראה היה הספק שמא יביא שערות קודם י"ח הא השתא מיהא איגלאי למפרע שהיה גדול בשעת התראה ולא דמי להכה זה וחזר והכה את זה דאף לאחר שהכה את שניהם לא ידוע איזהו אביו עכ"ל התוס'.

המשנה למלך פרק ט"ז מהלכות סנהדרין הלכה ד' מביא דברי תוס' ואמר שמדברי התוספות בנדה מו: נראה דלא סבירא להו חילוק זה מה שכתבו ביבמות, וכוונתו הוא על מה דאיתא שם בנדה גבי קטן מופלא סמוך לאיש אם הקדיש הוא ואכלו אחרים ר' כהנא אמר אין לוקין ור' יוחנן ור"ל אמרי לוקין וכתבו שם התוס' וז"ל: וא"ת והא סבר ר"ל התראת ספק לא שמי' התראה והכא הת"ס הוי דלמא לא יביא ב' שערות עד ב' או ג' שנים ונמצא דאכתי לא היה מופלא סמוך לאיש ומסיק שם התוס' דאזלינן בתר רוב שמביאים ב' שערות בזמנם דהיינו בני י"ג ויום אחד עכ"ל. ולפי דברי תוס' ביבמות דלא חשיב הת"ס ככה"ג מאי מקשה התוס' בנדה גבי מופלא סמוך לאיש לר"ל אמאי לוקין ה"ה הת"ס, הלא צ"ב מס"ל שידך ג"כ לומר כיון שהביא

בענין קנין חצר

חיים אספרדף

קונין לו עד שתגיע המציאה לידו". והטעם שפסק הכי משום שבגמ' יש מחלוקת בין ד"י ור"ל, ד"י סבר דקטנה יש לה חצר משום דיש לה יד לקבל גיטה, כי היכי דאית לה יד אית לה חצר, אבל קטן לא לומדים מקטנה, ואפילו קטנה אין לה חצר רק בגט. אבל בגדולים הטעם משום

הרמב"ם בהלכות גזילה ואבידה פר' י"ז הלכה י' פוסק בפירוש שקנין חצר משום שליחות איתרבאי, ושלקטן אין קנין חצר. וזה לשונו: „אבל האיש למדנו שחצירו קונה לו משלוחו כדרך שקונה לו שלוחו כך תקנה לו חצירו והקטן הואיל ואינו עושה שליח כך אין חצירו ולא ד' אמות

מחלק בין אפשר לעמוד על הספק או לא אפשר וכו' וסבר בכל מקום דלא שמי' התדאה וא"כ אמאי לוקה? ולפי דברי הידושלמי י"ל דברי הרמב"ם שכתב בפרק ט"ז מהלכות סנהדרין ה"ד עבר על לאו הניתק לעשה והתרו בו ואמרו לו אל תעשה דבר זה שאם תעשנו ולא תקיים העשה שבו תלקה ועבר ולא קיים הדי זה לוקה אע"פ שהתראה בספק הוא שאם יקיים יפטר התדאת ספק שמי' התדאה עכ"ל, ובאמת פוסק כר' יוחנן דשמי' התראה, ואילו בפירוש המשניות ס"פ נושאים פוסק כר' יהודה דפטור וז"ל והוא פטור על הכאתו ועל קללתו של זה ושל זה כשהכה זה בזמן אחד וזה בזמן אחר אבל כשהכה או שקילל שניהם ביחד חייב וזהו כר' יהודה דפוטר בזה אחר זה משום שהתראת ספק לא שמי' התראה, וא"כ יש סתירה בהרמב"ם. ולדברי הירושלמי ניהא שהרמב"ם פוסק כר' יוחנן לפי חילוק של הירו' וע"כ לא סבר ר' יוחנן דשמי' התראה אלא כשאפשר לעמוד על הספק כמו גבי ב' יו"ט וגבי לאו הניתק לעשה שעומד להתברר אבל הכה את זה וחזר והכה את זה מודה ר' יוחנן דפטור משום שא"א לעמוד על הספק זה ג"כ שיטת הרמב"ם, ודו"ק.

למדע להתראת ודאי הוא אבל הכי א"א לעמוד עליו איזהו אביו מודה ר' יוחנן להתראת ספה היא ולא שמי' התראה, וברור הוא מדברי הירושלמי דר"י סובר הת"ס שמי' התראה זה רק היכא שאפשר לבדר את הספק אח"כ כמו גבי יו"ט ב' ש"ג שהספק נתברר אחר שקדשו ב"ד את החודש אבל היכא שאי אפשר לבדר את הספק כמו גבי הכה זה וכו' מודה דלא שמי' התראה, וא"כ אנן דפסקינן כר"י לגבי ד"ל מובן דברי התוס' ביבמות דאמרי דלקי על חלב שאכל ולא חשיב הת"ס כיון דאיגלאי למפרע שהיה גדול בשעת התראה.

עוד מוכח מדברי הירושלמי דר"ל סובר דלא שמי' התראה אפילו יכול להתברר אח"כ כמו גבי ב' יו"ט, וא"כ מתורץ היטב קושית המל"מ הנ"ל הא דסתרי אהדי דברי התוס' כאן ביבמות ותוס' בנדה, ולדברי הירושלמי אין סתירה כיון שסובר ד"ל דאף שאפשר לברר את הספק לא שמי' התראה כמו גבי ב' יו"ט והלא שם בנדה איתא הקדיש הוא ואכלו אחרים ר' יוחנן ור"ל אמרי לוקין ומקשה התוס' לר"ל אמאי לוקה הא סבר התראת ספק לא שמה"ת, ושפיר מקשה התוס' לר"ל כיון שאינו

דחצר לא קני בקטן, היינו רק במציאה. וכך הוא כותב בפירושו, אלא צריכין הסבר בדבריו: ואפשר לומד כמו שהסביר מרן הראש ישיבה שליט"א, דטעם שחצר קונה בגדול שלא מדעתו למה מועיל — הא הבעל לא יודע שיש מציאה בחצירו? אלא אפשר לומד סברא דכמו שיש דין שיאוש שלא מדעת הוי יאוש, ומה הטעם משום דאי הוי יודע שהדבר אבוד הי' מתייאש, בקנין כשהוא יודע שיש משהו בתצדו הוא רוצה שחצירו הי' שלוחו — ג"כ בכל ענין, אפי' כשהוא אינו יודע — הוא רוצה שחצירו יקנה מה שבתוכו, ולפי זה טוב מה שחצירו שקונה שלא מדעתו היינו רק בחצר המשתמרת דאן סימך נפשיה שחצירו יקנה בשבילו, אבל כשחצירו איננו משתמרת, אדם לא סמיך דעתיה, דאדם לא רוצה שיהיה חצירו שלוחו כשלא יכול לשמור חפציו.

ועכשיו מה שהרמב"ם אומר דקטן קונה הקרקע, היינו משום שיש דעת אחרת מקנה, שאנחנו זכין בשבילו שלא בפניו — אנחנו עושים החצר שליח בשבילו — אנחנו סמכינן דעתינו שיקנה בשבילו. דקטן עצמו לאו בר דעת הוא, ולא מהני מה שסומך על חצירו, וכשיש מציאה בחצר הקטן אז לא יועיל חצירו לקנות בשבילו, משום דבמציאה אין דעת אחרת מקנה, והוא לא יכול לסמוך דעתו — נעשה כמו חצר שאינה משתמרת דלא קנה, ומה שלהרמב"ם מועיל חצירו שאינו משתמרת כשהבעל עומד בצידו, עי' בנחלת דוד שמדייק מהדא"ש והנמ"י דאפי' חצר משום שליחות, לא נתמעט הטעם של יד, וכשאין טעם של שליחות יש הטעם של יד.

שליחות, ור"ל פליג, ובמחלוקת בין ר"י ור"ל הלכה כר"י.

ולכאורה קשה על שיטת הרמב"ם, איך אפשר לו לומר דחצר קונה משום שליחות הא כשיש מציאה בתוך שדהו והוא רוצה שחצירו יקנה את המציאה בשבילו, הא הוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים, וא"א לתרץ כמו שהגמ' תירץ בהגביה לו חבירו, דבשלמא חבירו יש לו מגו דזכי לנפשי' זכי נמי לחבריה, אבל בחצר א"א לומד מגו כזה, אבל אפשר לתרץ הקושיא בשיטת הפנ"י דמסביר דהא דתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה, היינו משום דהוי כשליח לדבר עבירה, במה דברים אמורים כשאחד תופס לחבירו, אבל בחצר דבע"ח קונה, לא שייך ולא איכפת לן דעושה עבירה.

ולכאורה יש סתירה מפורשת ב"הרמב"ם, דהוא פסק שלקטן אין קנין חצר, דחצר הוי משום שליחות וקטן אין יכול לעשות שליח, ובהלכות מכירה פכ"ט הלכה י"א פסק דקטן יכול לקנות קרקע, ואם נתן ממון החזיק, דאנו אומרים דקטן כמו שאינו, וזכין לאדם שלא בפניו, והראב"ד מוסיף שאפילו מטלטלין יכול לקנות כששכר את מקומו, ואגב הקרקע יקנה את המטלטלין, רואים עכשיו שלקטן ודאי יש קנין בקרקעותיו ולעיל אמר הרמב"ם דלקטן אין קנין חצר? המגיד משנה כותב שלא נראה לו מה שהראב"ד כותב ואע"פ שהשכירות קיים המטלטלין לא קני, דחצר משום שליחות, ולקטן אין שליחות, אלא אפי' להראב"ד אפשר לתרץ את הסתירה, הראב"ד סובר דדין של הרמב"ם

שערי הלכות בענין שיעור רביעית

שמואל קליין

והלחלוחית היוצא ממנו הוא סתם מים ולהכי צריך רביעית כדי שיהיה בו כזית מין ממש, מה שאין כן בדם ההלחלוחית נמי יש עליו תורת דם כדאמרן להכי סגי בכזית לח.

והא דבדם הבא מן המת צריך רביעית ולא סגי בכזית לח היינו משום דדם הבא מן המת גמרין (תולין ע"ב) מהנוגע במת בגנפ האדם איזהו נפש אדם שמתמא הוי אומר זו רביעית דם ופרש"י רביעית דם חיי האדם תלויין בו שבכך הוא מתקיים, ומזה יהיה ראייה למה שאמרנו דבדם הוי הלחלוחית נמי בכלל, דאל"ה אמאי פסקינן דמתמא הא על מים בעלמא אין הנפש מתקיים אלא משמע דאף על הלחלוחית יש תודת דם.

ויש קצת ראייה ממש' נזיר ל"ח ע"א דקאמר ר' אלעזר עשר רביעיות הן ונקיט רב כהנא בידיה חמש סומקתא פידש"י יין ודם, ולא חשב שום שיעור רביעית בדם חוץ מרביעי' דם משני מתים שמתמאה באהל, וכיון דביין יש לו ד' מקומות ששיעורו ברביעית וברמים האסורים באכילה לא חשב כלום משמע דשאני דם מין דדם אסור בכזית לח, וגם ראינו מזה דיש חילוק משאר דמים לדם הבא מן המת דבדם הבא מן המת צריך רביעית כיון דילפינן לה מקרא.

ולפי מה שאמרנו דביין הוי ה' הלחלוחית כמים בעלמא צריך לדקדק אמאי נאסר ענבים לחים לנזיר בכזית, כיון דיש בו הלחלוחית אין כאן כזית גפן. וצריך לחלק דכל זמן שהלחלוחית נבלע בתוך הפרי הוי דינו כהפרי עצמו. וראייה לזה מדפסקינן דאם אכל כזית תאנים או רימונים או תמרים מברך אחריו ברכה מעין שלש אע"ג דיש בהפרי מים שמברכין עליהם

במסכת בככות דף מ"א ע"א אמרינן גפן כדי רביעית יין לנזיר ופרש"י דאין שיעור רביעית יין ורביעית מים שוין לפי שהיין עב והמים קלושין ויש ברביעית יין יותר ממה שיש ברביעית מים, והביא ראייה ממש' שבת דף ע"ז ע"א דמחלק הגמ' בין דם לייין ורביעית דם יכול לקרוש ולעמוד על כזית משום דסמיך אבל יין דקליש לא הוי רביעית דידיה כזית. ולפי"ז כיון דהרמב"ם פסק (פרק ה' מהל' נזירות הל"ב) דאם אכל נזיר כזית מין קרוש לוקה, וכן בפרק י"ח מהל' שבת הל"ב דיין קרוש שיעור הוצאה שלו הוי בכזית, משמע דרביעית יין יכול לקרוש ולעמוד על כזית, צ"ל דהא דפסק בפ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"י דדם שרצים שפידש וכנסו ואכלו לוקה עליו בכזית, אי אפשר לומר דהיינו רביעית הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית, דהא כיון דדם עב יותר מין א"כ סגי בפחות מרביעית לעשות כזית יבש, אלא צ"ל כמ"ש הגאון בעל מחנה אפרים (בפרק ו' הלכה א') דמיירי בכזית לח.

אבל עתה יש לדקדק אמאי סגי בכזית לח נהי דאין צריך רביעית כיון דבמעט מרביעית איכא כזית כשיקרוש, אבל בכזית לח ודאי לא ישאר כזית כשיקרוש. ואפשר לתרץ לפמ"ש הרמב"ם בפ"ב מהל' טומאת מת הל"ב דאפי' תמצית הדם כל זמן שיש בו אדמומית מטמא באהל המת ותמצית הדם היינו אותם מים שהם מהדם עצמו כשהוא נקרוש יש סביבותיו צלול כמים, משמע דבדם הוי הלחלוחית נמי כדם כ"ז שיש בו אדמומית. לפי זה אתי שפיר דביין כשיקרוש ישאר שם עצם היין

שערי הלכות בענין תקפו כהן

מנחם אהרן שטיינבערג

בספק בכור איירי סתם בענין של מוחזק. ויש לתרץ בדוחק שרב חנני' סבר שהמשנה של הספיקות נכנסין לדיר להתעשר איירי גם בספק בכור בסתם ענין של מוחזק אע"ג שרב אחא מדפתי מקשה בסמוך מאי ספיקות ומתרץ ספק פדיון פטר חמור ענין של מרא קמא ואין שום ראי' לספק בכור, מכל מקום יש לומר שרב חנני' לא הי' יודע זה עכשיו.

אבל יש לתרץ בדרך יותר נכון במה שהביא השב שמעתתא בשם בנו במס' חולין דף ס"ט ע"ב יש מחלוקת בין רבה ורב הונא וז"ל הגמרא: איתמר יצא (הבכור) שלישי ומכרו לעכו"ם וחזר ויצא שלישי אחר רב הונא אמר קדוש רבה אמר אינו קדוש רב הונא אמר קדוש וכו' רבה אמר אינו קדוש קסבר למפרע קדוש וכו' רבה אמר אינו קדוש קסבר מכאן ולהבא קדוש, לרבה דאמר מכאן ולהבא קדוש עכשיו כשהשלישי הראשון יצא הוא חולין גמור ואח"כ כשיצא הרוב יש חזקה מעיקרא ויש לבעל הבהמה חזקת מרא קמא ממילא ענין של ספק בכור גם כן יש בו חזקת מרא קמא הרי שוב הראי' שרב חנני' הביא לרבה מספק פדיון פטר חמור שיש בו חזקת מרא קמא גם בספק בכור יש חזקת מרא קמא. אבל לפי הרמב"ם דפסק כרב הונא שסובר קדושה למפרע אין שום ראי' מספק פדיון פטר חמור שהרי בספק בכור אין שום מרא קמא אבל גבי ספק פדיון פטר חמור יש מרא קמא משום הכי סובר הרמב"ם אם תקפו כהן אין מוציאין אותו מידו.

תוספות ד"ה פטר ממונו בממון כהן וכמה מהראשונים פוסקים תקפו כהן מוציאין אותו מידו ורב חנני' הביא ראי' לרבה מהמשנה בבכורות דף ט' הספיקות נכנסין לדיר להתעשר שאומרים שחייב במעשר על הספיקות ומשום שהוא מוחזק הוא ודאי ואם תקפו כהן מוציאין אותו מידו.

הרמב"ם פוסק בפרק ה' מהלכות בכורות הלכה ג' אם תקפו כהן אין מוציאין אותו מידו. וקשה על הרמב"ם מהראיה שרב חנני' הביא לרבה מהמשנה של הספיקות נכנסין לדיר להתעשר. אבל הרשב"א אמר שיש חילוק בין המחלוקת בין רבה ורב המנונא בספק בכור אם תקפו כהן אם מוציאין או אין מוציאין להמשנה של הספיקות נכנסין לדיר להתעשר שהוא ספק פדיון פטר חמור. בהמשנה בספק פדיון פטר חמור יש לבעל החמור חזקת מרא קמא ומשום זה הוא ודאי בו ולכן אמרינן שנכנסין לדיר להתעשר משום שהוא ודאי בו חייב במעשר, אבל בספק בכור אין לבעל הבהמה חזקת מרא קמא שהרי מיד כשנולד יש ספק אם הוא בכור (של כהן) או לא (של בעל הבהמה) ואין כאן שום מרא קמא ודאי ואם תקפו כהן אין מוציאין אותו מידו אע"ג דגם בבכור יש חזקת מרא קמא משום אמו מכל מקום אין זה חשוב חזקת מרא קמא משום דהוי דבר שלא בא לעולם ואין אדם קונה דבר שלא בא לעולם. אם כן קשה מאי הביא רב חנני' ראי' מספק פדיון פטר חמור, בספק פדיון פטר חמור יש חזקת מרא קמא אבל המחלוקת רבה ורב המנונא

דעד שלא יצאו המים מן הפרי חשובי' כחלק מהפרי.

שהכל אם יצאו דזיעה בעלמא הן וא"כ ליכא כזית מהפרי, אלא ע"כ צ"ל

הנהלת הישיבה, אברכי הכולל ותלמידי הישיבה

מברכים בזה את ידידי הישיבה ואת חבריהם

בכרכת מזל טוב חמה לשמחותיהם

להולדת הבן

להרב אברהם יצחק אייזענבערגער נ"י

להולדת הבת

הרב ר' צבי גאלדבערגער ורעיתו
הר"ר יו"ט גליק ורעיתו
הר"ר יקותיאל יודא גרינוואלד ורעיתו
הרב משולם פייש פרענקל (ר"מ בישיבה) ורעיתו
הר"ר מרדכי קנאפפלער ורעיתו

לנישואי הבנות

הר"ר שלמה חיים ליעבערמאן וזוג'
הר"ר משה דאווידאווויטש וזוג'
הרה"ג ר' אהרן ווייצנער אבדק"ק פשעמישליכינדערמיבלע וזוג'
הר"ר אליעזר דוד האפמאן וזוג'
הר"ר משה זופניק וזוג'
הר"ר אפרים פישל הכהן פרייזלער וזוג'
הר"ר בנימין וויינשטיין וזוג'
הר"ר משה ווייס וזוג'
הר"ר אליעזר קנאפפלער וזוג'

לאירוסייהם

הרב שמואל טייך
הר"ר יהודא קליינבארט
הר"ר אברהם שמואל בנימין בוים

לנישואיהם

הר"ר שלום אייזענבערגער
הר"ר טובי' לאבמאן
הר"ר ישעי' אילאווויטש
הר"ר פנחס יעקב אויש
הר"ר מרדכי יהושע גרינבערגער
הר"ר משה היקינד

הר"ר צבי הכהן זי"ם
הר"ר שלמה מארקאוויטש
הר"ר יהושע ראזמאן

להולדת נכדים ונכדות

הרה"ג ר' אברהם מאיר פערלמאן זוגתו
הר"ר יעקב אייזענבערגער זוגתו
הרב חיים מיטטעלמאן זוגתו
הר"ר אהרן קליין זוגתו
הר"ר שלמה זלמן גוטטהייל זוגתו
הר"ר משה גאלדבערגער זוגתו
הר"ר יואל צבי גליק זוגתו
הר"ר ישראל חיים גרינוואלד זוגתו
הר"ר חיים צבי הירש זוגתו
הר"ר גרשון זי"ם זוגתו

לאירוסי הבנים

להאשה מרת שרה קליינבארט
הר"ר אברהם טייך זוגתו
הר"ר ארי' בויס זוגתו

לנשואי הבנים

הרה"ג ר' שלום הכהן זי"ם אבדק"ק ש'אוהעל זוגתו
הר"ר מאיר היקינד זוגתו
הר"ר משה וויזנער זוגתו
הר"ר משה מארקאוויטש זוגתו
הר"ר משה ראזמאן זוגתו
הר"ר מאניש אילאוויטש זוגתו
הר"ר אברהם אייזענבערגער זוגתו
מרת גאלדא גרינבערגער

לנישואי נכדו

להרב שמואל שלמה דאוידאוויטש זוגתו
הננו מאחלים רפואה שלמה מן השמים בקרוב
להאשה מרת רחל בת גיטל גראם

הישיבה מביעה תודה פרטית להוועד של המלוח מלכה
הי"ת וברכב בכל טוב לעולם ועד

ישיבת בית שערים — אונגוואר

בנשיאות הגאון מרן ר' מנשה קלוין שליט"א אבדק"ק אונגוואר

5306 16th Ave.

Brooklyn, N. Y. 11204

Tel.: 494-6788

די ישיבה האט זיך ב"ה קונט שם געווען אלס א מוסד וואו עס
וואקסען גדולי לומדי תורה והוראה מיט א געוונטער השקפה פון
דעת תורה צוים גאנצען דרך התוים ברוחניות ובגשמיות. די ישיבה
געפינט זיך אין איר נייער הויס, פראכטפולע 8 געביידעס, שיינע
דארמוטארי, הערליכע דיינינג רום, עיר-קאנדישאנד בית המדרש, א.ד.ג.
